11 (23) | Листопад 2014

ВІСНИК

Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань

Ще не вмерла Україна, ні слава, ні воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля!
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запанує і ми, браття, у своїй сторонці!
Душу й тіло ми положим за нашу свободу
І — покажем, що ми, браття, козацького роду!
Гей-гей, браття милі,
Нумо братися за діло,
Гей, гей, пора встати,
Пора волю добувати!
Ой, Богдане, Богдане, славний наш гетьмане,
Нащо оддав Україну ворогам поганим?!
Щоб вернути її честь, ляжем головами,
Наречемось України славними синами.
Душу й тіло ми положим за нашу свободу
І — покажем, що ми, браття, козацького роду!
Спогадаймо тяжкий час, лихую годину,
тих, що вміли умирати за нашу Вкраїну,
Спогадаймо славну смерть лицарства-козацтва!
Щоб не стратить марно нам свого юнацтва!
Душу й тіло ми положим за нашу свободу
І — покажем, що ми, браття, козацького роду!

Річниці "ЄВРОМАЙДАНУ"

ЗМІСТ

Вступне слово **3**

Наші справи

Лист-звернення «До українців Лемківщини, Посяння і Холмщини» (березень 1945) **4**

Наші люди

Відбувся VI з'їзд Всеукраїнського товариства «Лемківщина» **7**

Львівські лемки відвідали з урочистою місією Поляни і Дуклю **9**

Розмова з головою Всеукраїнського товариства "Лемківщина" Василем Мулесою..... **10**

Туга за рідним краєм вічна, невмируща **13**

З глухих лісів і гір, де «світ дошками забитий» **16**

Лемки тут живуть! **18**

Відкриття духовної читальні в Коцурі **20**

Культура

У Бардієві та Пряшеві відбувся 42-й Фестиваль народної пісні „Маковицька струна" **22**

Свято УПА в Торонто. "Від криївок УПА до окопів АТО" **25**

20-річчя створення лемківського народного хору "Радоцина" **27**

«Бомбель» зі Стшельців-Краєнських **28**

80 фото покинутих українських храмів Польщі **29**

Релігійні процеси на Лемківщині в міжвоєнний період: Сучасна польська історіографія **35**

Оголошення та анонси **41**

Ми пам'ятаємо **44**

Головний редактор: Софія Федина

Редакційний колектив: Назар Радь, Тарас Радь, Олесь Куйбіда, Богдан Сиванич

Дизайн: Віктор Дудяк

Вісник СФУЛО. ©. Офіційне видання Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань. Виходить раз на місяць.

Основна мета часопису – динамічно висвітлювати діяльність усіх суб'єктів СФУЛО.

Номери вісника можна буде скачати зі сайту СФУЛО: www.sfulo.com/biblioteka
Адреса редакції: visnyk.sfulo@gmail.com. Можна надсилати свої матеріали. Рішення про публікацію прийматиме редакційна рада.

Світова Федерація Українських Лемківських Обєднань (СФУЛО) - неурядова міжнародна громадська організація, яка обєднує українські лемківські спільноти України, Польщі, Словаччини, Сербії, Хорватії, Канади та США. Основна мета діяльності - забезпечення та захист законних соціальних, економічних, творчих, етнічних, національно-культурних та інших інтересів лемків; розвиток та популяризація лемківської культурної спадщини і духовності на засадах законності, демократії, добровільності та самоврядування.

Офіційна сторінка в інтернеті www.sfulo.com.

Вступне слово...

Ми живемо з Вами в час великих перемін... Багато хто каже, що це найгірше з можливого, бо саме в час змін є особливо важко... А мені видається, що таким чином Бог нам усім дає знову і знову нагоду усвідомити, що є правда, а що - кривда, і що є у цьому світі таки найважливішим, і вчить нас протистояти злу.

Останні події навчили нас цінувати життя, цінувати кожну мить.... Сьогодні людина є, а завтра може не бути. Тому треба жити на повну, користатися з нагоди близьким і рідним, друзям і коханим сказати про свої почуття, побути разом, набратися сили духу, щоб іти далі...

Події в Україні і світі навчили нас не боятися. Коли є справедлива мета, коли є добра справа, то треба іти вперед, незважаючи ні на що. Страх не дає нам творити великі і добрі справи, але коли ми його побороли - весь світ перед нами.

Важкі часи вчать переступати поріг болю...Люди зазвичай бояться болю, проте коли його забагато, ми вчимося із ним жити, і тоді біль не страшний. Саме в такий момент можна робити великі переміни, як в особистому житті, так і в державі. Люди готові до жертв і до того, що буде важко, і готові терпіти, якщо мають надію на зміни.

В час перемін особливо усвідомлюєш вагу правди, і в такий час її найлегше витягнути на світ Божий. Правда ставить все на свої місця, дає можливість побачити помилки і прорахунки, визнати їх - і тоді відкривається новий шлях і нові можливості.

Коли постає загроза життю й існуванню загалом, тоді сильніше усвідомлюєш вагомість єдності і єдиності, розумієш потребу тримати разом родину, друзів, однодумців, людей, яких любиш і поважаєш.

Лемки вміють триматися разом, але зараз маємо потребу у всеукраїнській єдності і єдності всіх добрих людей по всьому світі, бо лем тільки разом ми можемо протистояти навалі безправя і насильства.

Важкі часи у нас, але вони дають надію. Як то кажуть, найтемніша ніч перед світанком. То є надія, що світанок прийде скоро, і невдовзі ми проб'ємо стіну, яка нам заважає жити і світі миру, демократії, в світі, де поважають права людини і людську гідність.

Пройшов рік від початку Революції Гідності в Україні. Багато чого трапилося, і це лем початок. Але що можемо стверджувати з точністю, це те – що гідність почала відроджуватися і в нас.

Софія Федина

Голова СФУЛО

НАШІ СПРАВИ

Публікуємо лист-звернення «До українців Лемківщини, Посяння і Холмщини», з яким у березні 1945 року звернулися українські повстанці до місцевого населення із закликом протистояти виселенню у Радянську Україну. Передруковано згідно з оригіналом, що міститься в Електронному архіві Українського визвольного руху.

За Українську Самостійну
Соборну Державу!

Боротьба за державу
- це боротьба за життя!

ДО УКРАЇНЦІВ!

Лемківщини, Посяння і Холмщини!

Українці! Московсько-більшовицькі імперіалісти, доконавши другого наїзду на українські землі, приступили з властивою собі жорстокістю до нищення Українського Народу, щоби таким чином безкарно заволодіти нашими багатствами, а нас самих, загнавши колгоспне ярмо, перетворити в рабів невільних.

Большевицькі душогуби горлають, щоб нас «визволили» з під німецького ярма, але мовчать про те, що вони самі на нас такеж ярмо наложили. Нові окупанти запланували: 1) мобілізацією в Червону Армію знищити боєздатний мужицький елемент; 2) грабіжю контінгентів оголодити укр. народ і відвернути його від боротьби за самостійне державне життя, а повернути його думки виключно до шлунка; 3) арештами і розстрілами відстрашити нарід від боротьби за Укр. Державу, 4) брехнею, фалшом і облудою затуманити народні маси, відвернути їх від свого Проводу та замаскувати свої справжні хижацькі наміри; 5) фізично знищити провідний революційний актив, який веде і керує визвольною боротьбою укр. народу, - а якщоб їм це все вдалося, тоді вже безкарно загнати брутальною силою загулюкану і перестрашену народну масу в колгоспне ярмо і пити їхню кров до віку.

Одначе в усіх цих бандитських акціях ворог стрінувся з рішучим збройним спротивом укр. народу і цей спротив з кожним днем перетворюється з оборонного в наступальний-офензивний, що на кінець принесе загладу сталінському режімові.

Одною з таких форм нищення укр. народу большевицькими людожерами являється переселення українців із західних окраїн укр. земель, що знайшлися в кордонах т.зв. «демократичної» Польщі, в якій большовики є такими ж самими окупантами, як і на Україні. Отже, немає ні української ні польської самостійних держав, а є лише ті самі большевицькі окупанти на українських і польських землях, які поневолюють український і польський народи. А якщо так виглядає дійсність, то нащо ж тоді переселення, коли по одній і другій стороні штучного кордону така сама окупантська сталінська влада, лише з окремими агентурами?

Ціль очевидна. Большевицькі убивці хочуть способом переселення знищити ок. 1-го міліонна українців, які замешкують цей терен. Хочуть витягнути їх з рідних домівок, пограбувати їхнє майно, а тоді бездомних, безпритульних і голодних бурлак запроторити на тяжкі каторжні роботи, а мущин забрати в Червону армію. Дальша доля одних і других може бути вже кожному відома.

Щоб змусити нарід до переселення червоні гади ведуть забріхану і застрашуючи пропаганду, в якій обіцяють переселенцям готові господарства в т.зв. УССР, звільнення від податків, грошові нагороди ітд. А коли цим способом не осягнути сподіваного успіху, тоді приступити до погроз і терору та штовхнути проти українців польські міліційні банди, які зрадивши свій народ пішли на службу кремлівських кровопивців і почали тероризувати, грабувати, мордувати укр. населення, палити оселі ітд. На це сталінські підлі агенти почали ніби ставати в «обороні» укр. населення і дорадjують мовляв, «переселюйтеся до УССР, бо тут вас поляки вимордують», грозять - «виїжджайте з майном, бо пізнійше заберем вас голими» ітп. – ось здемаскована огидна роля червоних мрякобісів.

Тепер послухайте, що оповідають про долю переселених українців з околиць Динова ті, яким вдалося втекти з транспорту: «Повіривши брехливим большевицьким обіцянкам, ми виїхали числом кілька-десяти родин, забравши своє добро, як було сказане в «Оповіщенні». Зараз по приїзді до Львова нас усіх забрали в «баню» (лазня), а все наше добро з вагонів червоні опричники розграбили. Не помогли ні просьби ні плач жінок та дітей, що лишилися нагі і голодні, а червоні відповідали нам одним: «на мєстє усе получітє». Так ми їхали дальше в товарних вагонах, діти і старці тряслися і хорували від зимна та голоду, а навіть були випадки смерти. Так заїхали ми аж до Проскурова (за Збручем). Тут усіх вигнали з вагонів, мущин від 17-50 рр. забрали в армію, жінок і старших на примусові роботи, а дітей повезли невідомо. Розлучали матері з дітьми, мужів з жінками, хорих старців позбавляли опіки. А на плач жінок відповідали, що «Москва слезам нє вєріть». – Неправдою є, що ніби переселенців примішують в Галичині, або в східних укр. землях на господарствах, а лише деяких полишають на згаданих теренах, і то часто, щоб заманити в тенети тих, які ще не переселилися. – Вертаючи в рідні сторони (після втечі), зустрічали ми переселенців з Лемківщини і Холмщини, їхнє майно большевики вже пограбували і усіх їх стрінула така сама доля».

Ось «опіка» сталінських людоїдів над переселенцями!

Українці! Переселенча акція – це замах кремлівських катів на наше майно і життя. Тому ми мусим відповісти на неї як найсильнішим спротивом, а коли буде потрібно, то навіть збройною самообороною. Непроміняймо чейже своїх рідних теплих хат на сталінські дротяні холодні лагери; не повеземо свойого тяжко запрацьованого хліба і майна на грабіж сталінським опричникам, щоб самим опісля з голоду помирати; не віддамо червоним катам своїх дітей, щоб їх там голодом виморювали, а тих, хто лишуться в живих, виховували на зрадників-яничар. Отже, жодних заяв на переселення не підписуємо, нікуди зі своїх осель не виїжджаємо, а якщо ворог застосовує примус, тоді відповімо усіма засобами самооборони: зброєю, сокирою, косою, кипячою водою ітд. В наших оселях і

домах ворог ще найменше може нам щось зробити. Тут ми маємо дах над головою, хліб, знаємо людий і обставини, тому й оборона тут має повні вигляди на успіх.

Кожний українець і українка зобов'язаний подавати укр. повстанцям відомості про донощиків-зрадників, що пішли на службу ворогові. Ворог без них буде безсильний, щоб вести проти нас боротьбу з нутра. На поголовне примусове переселення і транспорт під конвоєм ворог немає сил, бо в нього руки зв'язані війною. Отож несміємо бути легковірними і слабодухими, а мусимо видержати до кінця і не піддатися ворогові.

Українці! В цій боротьбі при Вашому боці стоять і стоятимуть українські революціонери, але це не звільняє кожного українця і українки від обов'язків. – Усіх тих, хто підуть на службу ворогові, що зраджуючи свій народ змінятимуть обряд, які мимо загального спротиву населення через свою трусливість, будуть першими підписувати заяви та виїжджати і тим заломлюватимуть оборонні позиції укр. народу, - будемо строго карати, згідно з революційними законами.

Українці! Московсько-большевицькі імперіялісти вже нахлистуються кровю в цій грабіжницькій війні, з таким самим ворожим укр. народові німецьким імперіялізмом. Сталін чує, що чимраз-то більше загоряється йому земля під ногами: боротьба поневолених народів проти сталінського режіму зростає з кожним днем на силі; між англо-американцями з однієї сторони, а Сталіним з другої сторони, щораз-то більше наближується збройний зудар; Червона армія з кожним кроком на захід слабне, а велика частина її бійців та командирів готова кожної хвилини обернути свою зброю проти Сталіна і його режіму. Отже, Сталінові та його зграї бандитів приходить кінець, тому-то вони так піняться з люті і хочуть терором, кровю і насиллям вдержатися при житті. Але це все не поможе цареві Сталінові, як й не помогло в 1917 році цареві Миколі. Проте ми свідомі, що ворог легко своїх позицій не здасть і в жорстокості не поступиться, отже бій буде затяжний і до цього ми мусим бути приготовані. Але кажемо одверто, що: краще краще жахливий кінець неволі, ніж жахлива неволя без кінця. На всіх укр. землях Українська Повстанча Армія в парі з укр. народом веде завзяту боротьбу проти московсько-большевицьких окупантів. Цією визвольною боротьбою укр. народу керує Український Уряд – Українська Головна Визвольна Рада, яка поставила своїм начальним гаслом здобуття Української Самостійної Соборної Держави.

Ми боремось за Правду, тому перемога буде по нашій стороні!

Смерть німецько-большевицьким загарбникам та їх агентам!

Хай живе Українська Національна Революція!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Проч поневолення і рабство – Воля народам і людині!

Березень , 1945 р.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ

Прочитай і другому передай!

НАШІ ЛЮДИ

Відбувся VI з'їзд Всеукраїнського товариства «Лемківщина»

8 листопада 2014 року у Львові відбувся VI з'їзд лемків України. Його учасниками були 147 делегатів з 11первинних організацій і колективних членів Всеукраїнського товариства «Лемківщина» з Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Закарпатської, Волинської, Рівненської, Житомирської, Хмельницької, Вінницької, Кіровоградської і Луганської областей.

З'їзд розпочався з виконання державного гімну України і лемківського урочистої пісні «Гори наши». Після цього хвилиною мовчання було вшановано загиблими на Майдані і на сході України під акомпонимент лемківської пісні «Плине кача по Тисині». З'їзд розпочав свою роботу після молитви й благословіння о.Дуди та о.Шафрана. У цей же час три делегації відправились до пам'ятника Тарасу Шевченку, Степану Бандері і жертв депортацій для покладання квітів і вшанування.

До складу президії з'їзду було обрано голову Львівської обласної організації Степана Майковича (головуючий), голову Івано-Франківської організації Степана Криницького і голову Всеукраїнського товариства «Лемківщина» Олександра Венгриновича, а також голову Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань Софію Федину. Визначено склад лічильної, мандатної і редакційної комісій.

Першим питанням порядку денного було звіт Колегії ВУТЛ за п'ять останніх років діяльності організації. З доповіддю виступив голова Олександр Венгринович. Після цього був звіт Контрольної комісії в особі голови Лариси Сороки. Обидва звіти були затверджені з'їздом одноголосно як «задовільні».

Після цього з'їзд приступив до обрання нового складу керівних органів Всеукраїнського товариства «Лемківщина», які виконуватимуть свої функції протягом наступних чотирьох років.

Серед претендентів на посаду Голови було запропоновано дві кандидатури – голову Львівської обласної організації Степана Майковича і голову Закарпатської обласної організації Василя Мулесу. Діючий голова не міг претендувати на посаду, оскільки згідно Статуту відбув дві каденції поспіль на цій посаді. За результатами голосування новим головою Всеукраїнського товариства «Лемківщина» обрано Василя Мулесу.

Новий склад Колегії ВУТЛ був затверджений у кількості 15 осіб. До її складу увійшли Степан Майкович (Львів), Мирослав Дмитрах (Львів), Назар Радь (Львів), Олександр Венгринович (Тернопіль), Ігор Дуда (Тернопіль), Бабійчук (Тернопіль), Степан Криницький (Івано-Франківськ), Любов Мельничук (Івано-Франківськ), Ярослава Галик (Івано-Франківськ), Василь Мулеса (Закарпаття), Готра (Закарпаття), Ярослав Теплий (Житомир), Петро Антонів (Вінниця), Микола Букацький (Хмельницький), Андрій Лимич (Рівне).

Було прийнято рішення знову відновити роботу Ради ВУТЛ, до складу якої входять члени Колегії та керівники обласних і районних організацій товариства «Лемківщина». Крім цього до її складу також було додано голову ЛОМГО «Молода Лемківщина» Назара Радя і директора Монастириського обласного музею лемківської культури і побуту Михайла Тиханського.

Контрольна комісія була обрана у кількості 3 осіб у складі Лариса Сорока, Гурей і Шкурда.

За підсумками роботи з'їзду було ухвалено Резолюцію, а також Звернення делегатів та учасників до Президента, Верховної Ради і Кабінету Міністрів України з рядом вимог щодо оцінки, законодавчого врегулювання та державних програм підтримки депортованих.

P.S. *З'їзд є основним керівним органом Всеукраїнського товариства «Лемківщина», який відбувається кожних чотири роки, а поточне керівництво організацією поміж з'їздами здійснює Колегія. Перший всеукраїнський з'їзд лемків України відбувся 6 червня 1992 року у Тернополі, другий – 7-8 червня 1997 р. в Івано-Франківську, третій – 9-11 листопада 2001 року у Львові, четвертий – 1-2 жовтня 2005 р. у Тернополі, п'ятий – 10-11 жовтня 2009 р. в Івано-Франківську.*

Автор: Тарас Радь
Джерело: lemky.lviv.ua

Львівські лемки відвідали з урочистою місією Поляни і Дуклю

28-29 листопада цього року Львівське товариство «Лемківщина» та львівська Фундація дослідження Лемківщини взяли участь у святкуваннях з нагоди 100-ліття побудови греко-католицької церкви *св. Йоана Золотоустого* у селі Поляни у Північній Лемківщині.

Мандрівка розпочалася з візиту до села Дошниця, з якого походить Митрополит Галицький та Архиєпископ Львівський — предстоятель Української Греко-Католицької Церкви Сильвестр Сембратович (1836-1898). Львівська делегація завітала у село, щоб віддати шану великому сину лемківської землі, де взяли участь в урочистому Богослужінні.

Після ночівлі у селі Гирова делегація вирушила до Полян, де на запрошення настоятеля і громади долучилась до широкої програми святкувань з нагоди 100-ліття від зведення місцевого мурованого храму св. *Йоана Золотоустого.* Розпочалися вони з ранкової екуменічної Служби Божої за участі представників греко-католицької, православної і католицької конфесій з України, Польщі і Словаччини. Після цього до гостей звернулися перший настоятель церкви і теперішні ксьондз й священник, а також голова Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань Софія Федина, голова Львівського обласного товариства «Лемківщина» Степан Майкович, голова Фундації дослідження Лемківщини Петро Гандяк та представник повітової влади.

На завершення мандрівки львівська делегація виконала ще одну важливу місію. Вона завітала у містечко Дукля, щоб відвідати меморіал воїнів ДСВ, які полягли у результаті Карпатсько-Дуклянської операції. Переважна більшість з-поміж 70 тис. полеглих тут були українцями, які воювали у складі радянської армії. Показовий і прикрий факт у тому, що на стелі про це ані слова, натомість зазначено лише про 6 тис. загиблих словаків. Крім цього меморіальна таблиця написана польською, російською, словацькою мовою, проте ані слова українською.

Львівська делегація взяла участь у панахиді за полеглими воїнами у роки Другої світової війни. Зі словом виступили колишній й теперішній міський голова Дуклі, представник повітової влади Кроснянського повіту, а також Степан Майкович і Софія Федина. Після цього між українською та польською сторонами було досягнуто розуміння і згоди щодо необхідності доповнення напису про полеглих українських воїнів та виготовлення такої ж меморіальної таблиці

українською мовою. Залишається сподіватися, що факт історичної несправедливості буде виправлено.

Довідка

Поляни *(неофіційна назва – Поляни Мисцівські)* - лемківське село у Ясельському повіті Підкарпатського воєводства Республіки Польща, входить до складу гміни Кремпна. Територія села порізана річками Бараня, Гутянка та Вильшня й безліччю потоків. *Перша письмова згадка про Поляни датується 1554 роком. За даними етнографа, лемкознавця Володимира Кубійовича на середину 1930-х років в Полянах проживало 1290 жителів, з яких 1225 українців, 60 поляків та 5 євреїв. У Шематизмі за 1913 рік зазначено, що «дерев'яна церква св.Йоана Золотоустого в Полянах, збудована у 1677 році, дуже стара і в дуже поганому стані, а нова мурована церква вже під дахом». Ця інформація продубльована і у 1914 році, коли нова мурована греко-католицька церква була освячена і відкрита. Стара дерев'яна церква у тому ж році згоріла.*

Карпатсько-Дуклянська операція *– частина плану Східно-Карпатської операції з контрнаступу радянських військ з метою витіснення вермахту за відроги Карпат для подальшого наступу на території Чехії та Словаччини. Тривала протягом вересня – жовтня 1944 року. Участь у боях брали з'єднання 1-го і частина сил 4-го Українського Фронту, яким протистояла армійська група "Хейнріці" (20 німецьких та угорських дивізій, 300 тис. осіб).*

Підготував: Тарас Радь

Розмова з головою Всеукраїнського товариства "Лемківщина" Василем Мулесою

Пане Василю, нещодавно, 8 листопада, відбувся Всеукраїнський з'їзд лемків України. Поділіться, будь ласка, своїми враженнями. Чи задоволені Ви його результатами?

Представники майже з усіх куточків нашої держави зібралися, щоб обрати нового голову і, водночас, підвести підсумки роботи за чотири роки, які пройшли від п'ятого з'їзду. Звичайно, Закарпаття теж було гідно представлене на цьому з'їзді десятьма делегатами. І мені було дуже приємно, що Закарпаття декілька разів було згадане у позитивному плані, як той край, де сьогодні активно відбувається відродження лемківського руху. Але більш приємно було, коли після цього делегати несподівано висунули мене на голову Всеукраїнського товариства "Лемківщина". Звичайно, спочатку прийшло навіть якесь оціпеніння, бо я до цього не готувався, я не був готовий до прийняття такого кардинального рішення зі свого боку і не думав, що делегати мене підтримають. Але як результат, більшість голосів – 94 делегати з України – за, проти – сорок… Або не так

"проти", як "за" мого опонента, дуже відомого громадського, політичного діяча, активіста лемківського руху Степана Григоровича Майковича, кандидатуру якого підтримало 42 особи.

- А пан Майкович сам звідки?

- Пан Майкович очолює одну з найпотужніших організацій лемківського руху – Львівську обласну організацію. У лемківському русі він вже давно є знаною, авторитетною, шанованою людиною. Але делегати надали перевагу мені, мабуть, як якийсь аванс, і передусім з думкою, щоб центр лемківського руху змістився на Закарпаття. Тому що Закарпаття сьогодні перебуває в досить цікавому, я би сказав, складному становищі у зв'язку з заявами деяких одіозних політичних лідерів, зокрема пана Гецка та інших його поплічників, які вважають, що Закарпаття – це не Україна, що це – не українська національна етнічна територія. Я би хотів на всю державу сказати, що закарпатці є, були і будуть невід'ємною складовою частиною єдиної соборної Української держави. І як би комусь не хотілося кинути тут кістку, щоб ми між собою чубилися, цього не вийде! Це показав і з'їзд. Найближчим часом ми зберемо в Закарпатті велику раду лемківського товариства – Колегію, де на належному рівні, на науковій основі науковці, дослідники ще раз і ще раз скажуть своє вагоме слово, щоб засвідчити перед світом і нашою державою, хто ми такі і звідки пішла наша земля, срібна земля нашої держави, наше рідне Закарпаття.

- І, власне, куди ми йдемо? Василю Васильовичу, ми знаємо вашу громадську діяльність. Ви видаєте лемківську газету, ви і письменник, і журналіст, і також активний громадський діяч. Очевидно, оце обрання Вас головою Всеукраїнської лемківської організації накладає певні зобов'язання. На що ми будемо дивитися в майбутньому, і що ми будемо робити у найближчий час? Які будуть кроки Вашої організації? На чому буде зосереджено основний акцент?

- Дякую. Дуже гарне питання. Якщо раніше моя діяльність як члена колегії і голови обласної організації обмежувалася Закарпаттям, то сьогодні я повинен думати масштабніше. Я сьогодні повинен об'єднати всю Україну. Приємним є той факт, що в нас на з'їзді були представники Донецької, Луганської області, з зони, де ведуться зараз бойові дії, зі самого міста Луганська. Приїхав мій друг Петро Ясинчак, за що я йому дуже вдячний. Ми стоячи щиро вітали пана Петра. Але я хочу сказати, що сьогодні в лемківському русі є деякі, будемо так казати, негативні тенденції, які можливо позначаться на ньому, а можливо і ні – я б не хотів, щоб це було в майбутньому. Ось, скажімо, Київська міська і Київська обласна організації сьогодні не входять у структуру Всеукраїнського товариства. Я би хотів об'єднати лемківський рух Закарпаття, сходу, заходу, центру в одне єдине сильне монолітне ядро, яке би вело роз'яснювальну роботу серед нашого товариства, показувало, що ми, лемки, - українці, як і лемки всього світу; а ми по всьому світу, як кажуть, розпорошені. Ви ж знаєте, що була ця зловісна ганебна акція "Вісла" у 1947 році, яка розкидала нас по всьому світу. І сьогодні ми, як ніколи, єдині і цілі, і єдино згуртовані в єдиному напрямку. Але ще сьогодні є, скажімо, організації, які ще не увійшли до Всеукраїнського об'єднання, хоча вони лемківські, хоча вони працюють на єдину соборну Україну, але вони ще не з нами. Ось це моє перше завдання. Друге завдання – це пошук нових лідерів, нових очільників, тому що сьогодні більшість з нас – це вже люди трошки старші, а деякі навіть похилого віку. Треба нам молодих, а вони в нас є. Хочу сказати, що 70% –

це люди з вищою освітою, кандидати наук, доктори наук, професори. Наприклад, чого вартий професор Щерба, який виступав на з'їзді і, до речі, був моїм опонентом. Він висунув кандидатуру пана Степана Григоровича Майковича, але з'їзд дослухався і обрав Василя Мулесу. Ну, от така десь доля.

- Ще один аспект – співпраця із нашими зарубіжними братами, співвітчизниками в діаспорі. Це дуже сильний фактор, який впливає взагалі на лемківський рух і всеукраїнський дух.

- Дякую. Ще один примітний факт, що СФУЛО має сьогодні свого очільника Софію Федину, яка теж є вихідцем із Закарпаття. Так що сьогодні і Світове, і Всеукраїнське лемківське товариство очолюють закарпатці. Але ми, як складова частина Світової Федерації, беремо участь в усіх заходах, які проводяться на рівні світової організації. Українська делегація чи українська організація – це один із стовпів, довкола якого ведеться і робиться вся робота з популяризації етносу лемків, нашої культури, мови і, в першу чергу, тих традицій, обрядів, пісень, які сьогодні відомі всьому світові. Скажімо, наша пісня "Пливе кача по Тисині" стала гімном Небесної Сотні Майдану. І ми сьогодні гордимося цим. Ми не тішимося цим, ми співчуваємо один одному, але водночас гордимося, що ми створили такий мистецький шедевр, який, на жаль, сьогодні використовуємо не так, як тоді, коли нас депортували, коли нас розселяли, коли нас знищували і розкидували по всьому світу. І ми не сподівалися, що "Пливе кача по Тисині" стане гімном Небесної Сотні, тих хлопців, які сьогодні гинуть за єдину соборну державу Україну. Ще би хотів сказати, що Всеукраїнське товариство чітко висловило у своїй резолюції, що Верховна Рада Україна повинна прийняти закон про депортацію лемків. Перед лемками України повинні обов'язково вибачитися всі ті, хто долучився до того, аби цілий народ постраждав через сваволю комуністичних тоталітарних режимів тогочасної Польщі та Радянського Союзу. До цього часу це не зроблено, хоча ми дуже багато в цьому питанні працювали, щоб донести свою думку до депутатів Верховної Ради, до керівництва країни, до уряду, до президента, але на превеликий жаль, до сьогоднішнього дня нас не почули.

- Дійсно, широкий загал мало знає, що під час тих подій загинуло близько мільйона людей, і близько півмільйона з кожної сторони було переселено: з України в Польщу, з Польщі в Україну. Очевидно, це буде найосновнішим таким завданням в найближчий час.

- Це трагедія! Нам потрібно донести свої питання, свої проблеми до вищого керівництва країни, щоб такий етнос, як лемки не зник з карти України, тому що сьогодні йде серйозна асиміляція. Якщо багато народів, етнічних груп Європи уже розчинилися, і їх нема, то ми сьогодні як екзотика для всього світу. І подивіться на наші фестивалі, на Лемківську Ватру, подивіться на наші фольклорні ансамблі, які виконують ті пісні, шедеври. І коли люди це слухають, то кажуть, що це не має права загинути. Я вважаю, що це не має права загинути ні в Донецьку, ні в Закарпатті, ні в Києві, ні в Кіровограді, ні в Одесі, де проживають наші лемки.

- Ці позитивні моменти про нашу спадщину, про нашу культуру, фольклор, пісні, танці, які живуть і нині ще в народі, їх треба зберегти. Можливо це планується якось узагальнити? Чи фольклористи працюють над цим?

- Робота йде. Фундація дослідження Лемківщини у місті Львові, якою керує пан Петро Гандяк, власне цим і займається. Ми намагаємося зберегти нашу

лемківську писанку, вишиванку, нашу архітектуру, обряди, звичаї – все це повинно бути збережене, примножене і передане нашим наступним поколінням. Тому, якщо цього не буде, ми не виконаємо свою місію.

- Мені здається, цього не буде тому, що хоча б цей фестиваль "Лемківська Ватра", який ви активно пропагуєте, організовуєте, вже засвідчив дійсно великий інтерес громадськості.

- Четверта лемківська ватра в селі Кострино відбулася. Мала відбутися і п'ята, але у зв'язку з подіями на Сході, у зв'язку з війною, у зв'язку з нападом на нас агресора лемки відмінили всі розважальні заходи. Ми зараз активно включилися у волонтерський рух для допомоги нашим воїнам. Ми активно допомагаємо їм тим, чим можемо. І скажу Вам так, що це, звичайно, прикрий факт, але лемки сьогодні є і героями Небесної Сотні, наші хлопці гинуть в зоні АТО. А вони б краще співали, танцювали, будували, народжували дітей, розбудовували Україну, а ми сьогодні вимушені брати зброю в руки і йти воювати. Декілька кандидатів у народні депутати України з нашого Всеукраїнського товариства "Лемківщина" теж потрапили у Верховну Раду, з чим я би хотів, користуючись нагодою, їх привітати і побажати обов'язково плідно працювати для України.

- Скільки депутатів?

- Десь троє-четверо.

- Дякую, Василю Васильовичу, за таку змістовну роботу. І ще раз вітаю Вас із обранням головою Всеукраїнського товариства "Лемківщина" і бажаю, щоб здійснилися всі ваші плани.

- Дякую, пане Миколо.

Розмовляв: Микола Дерев'янко
11.11.2014

Туга за рідним краєм вічна, невмируща

«Історію неможливо змінити. Треба тільки мати відвагу знайти її правду. Лише тоді можна змінити нинішню жорстку реальність»

Пантелеймон Куліш

1945-1951 РОКИ – насильна депортація українців з Польщі. Минає 70 років з початку тих трагічних подій, які довелося пережити жителям крайніх західних земель нашої Батьківщини. Що це були за події? Чи потрібно згадувати про них тепер? Чи актуальні ці питання сьогодні?

Дехто вважає, що згадувати про ці події не треба, бо пройшло багато часу. А я вважаю, що потрібно. Бо це наша історія. Народ, який не знає свого минулого, немає майбутнього. Актуальним це питання буде завжди. Бо тільки сильна, міцна незалежна держава здатна захищати свої кордони і жодного клаптика своєї землі не віддасть сусідам. Доля України в наших руках, не може бути Захід і Схід. Україна – єдина. Уже роки я думаю над тим,

чому в ХХ столітті в центрі Європи відбувалися такі страшні події і нас ніхто не захистив. Питання залишається і досі без відповіді. Чому мучили, вбивали і виганяли нас з прадідівських земель? Де була тоді цивілізована Європа? Америка? Чому мовчазно придивлялися до варварства, злочинів, знущань над українським народом? Думаю, тільки тому, що нас ніхто не вважав за народ, бо ми не мали своєї держави, не мали своїх представницьких органів у інших країнах, які б нас захищали. А тому важливо на сьогоднішній день зберегти свою державу.

1945 РІК – закінчилася війна. Люди поверталися додому звідусіль – хто з лісу, хто зі Словаччини, куди тікали від німців, щоб не їхати на примусові роботи в Німеччину. Лиха доля не обминула і моїх старших братів Михайла, 1922 року народження, та Івана, 1925 року народження.

Довгий час вони ховалися в лісі, про що німці довідалися і забрали маму у тюрму. Сини змушені були поїхати в Німеччину, щоб маму відпустили додому, бо в хаті залишилося ще п'ятеро дітей. Я була наймолодша, з 1937 року народження. Батька не пам'ятаю, помер у 1940 році.

ОСІНЬ 1945 року - польський уряд почав масове примусове виселення українців, які проживали на території Польщі. За згодою з Радянським Союзом змусив нас залишати свої обжиті з діда-прадіда домівки і виїжджати на Україну. Польські вояки користалися з цього, грабували мирних жителів, забирали майно, одяг, чинили фізичні розправи над населенням, калічили і вбивали дорослих і дітей, особливо забирали чоловіків, вдень і вночі горіли села, про це писав Юрій Судин.

Горіли села і міста
Вогонь здіймався в небеса.
І в білий день, і в ночі чорні
Безжально чистив все і вся
І не було нам тоді рятунку,
Господь молитв наших не чув,
Ми випили гіркого трунку
І той, що жив тут, не забув.

ВЕРЕСЕНЬ 1945 РОКУ – польське військо оточило наше село Тильова. До кожної хати під'їжджала фіра і за дві години ми повинні бути на центральній дорозі. Ми не мали можливості взяти із собою весь одяг, речі домашнього вжитку. Врешті, і не було куди брати на одну фіру. Мама зібрала нас, діточок, прив'язала корів до воза і так ми поїхали на залізничну станцію до Вороблика. Тут нас поселили в бараки без вікон і дверей. «Буржуйка» рятувала від голоду і холоду. Старші брати Михайло, Іван, Федір щоночі оберігали бараки від нападу бандитів. Настали сумні дні і ночі. Короста і воші скосили весь барак. Люди продавали за безцінь останню корову, щоб купити хлібину.

І, о Боже Милий, загнали нас разом з худобою у вагони – товарняки без даху над головою і повезли. Куди – ніхто не знав. Пам'ятаю, я дівчинка, сиділа на мішку із зерном. Ніхто не смів підійти. Той мішок – це було життя наше. Перини на всіх не вистачало: кожен тягнув її на голову, бо холодний вітер і дощ пекли до нестерпного болю…

Пам'ятаю, як брат Іван співав пісню «Подай же, дівчино, хустину, може, я в полі загину. Темної ночі накрию очі, легше в могилі спочину»… кулі свистіли над

головою і так нас привезли у тодішній Станіслав, у селище Ланчин Надвірнянського району. Зима, морози… Поселили нас у стодолі. До хати господарі не запросили. Я бігала до стайні, до корови, щоб погріти руки.

ПІЗНІШЕ, 15 ГРУДНЯ 1945 РОКУ ми переїхали в село Перерісль, дали обшарпану і холодну хату і так ми стали виживати. Старші брати Михайло, Іван, Федір та сестра Маруся шили чоловічий і жіночий одяг, заробляли на хліб, щоб вижити. Сестра Пелагея допомагала мамі по господарству, брат Микола навчався в Перерілянській середній школі. Мама ходила від хати до хати випрошувала в'язанку сіна чи соломи для корови. Слава, що в селі є кравці, докотилася до гарнізону. Занадилися до хати шити одяг. Але сім'я не дуже рада була тим непрошеним візитам, бо шила вбрання хлопцям із лісу. Я виконувала роль малої підпільниці. Мені минав тоді восьмий рік. Коли йшла до школи, то несла вузлик з пошитим одягом військовим, а після обіду виганяла худобу на пашу в ліс. Був у нас і кінь. Вузлик з одягом для хлопців з боївок служив мені сідлом для маскування. Спіймали мене б з ним, усю мою родину вивезли б до Сибіру. Партизани приходили, де ми домовлялися, й забирали одяг.

Спогади тих далеких часів запам'яталися на все життя. Не можна викреслити з пам'яті насильницьке виселення з рідних домівок та з обжитих з діда-прадіда земель. Вчинене проти невинних людей насильство пояснювалося, як акт колективної відповідальності українців за дії ОУН-УПА. Польщу очищали від українців, а УРСР від поляків.

У серпні 2005 року я мала можливість з групою лемків з Долини і Надвірної побувати на рідних теренах. Коли ступила на рідну землю, на те місце під липою, яка досі збереглася біля криниці. Серце розривалося від жалю, я набрала пригорщу землі з-під рідної хати і привезла на Україну в село Перерісль Надвірнянського району і висипала на могилу моєї мами – трагічний спогад зі спустошеної вітцівщини. Хату поляк спалив, бо боявся, щоб моя родина не повернулася на рідну землю. На новому місці через дорогу побудував нову хату. Досі стоїть грушка – пам'ять про родину Свяглів…

Щемно дбаю про відродження лемківських традицій. Щороку розписую до 200 писанок до Великодніх свят. Божий дар дарую друзям, гостям міста, родині, дітям, організовую майстер-класи у школах району. Досвід розписування писанки передала дочці Любі і онуці Мар'яні, й дасть Бог, правнучці Маринці. Щороку я і мої учні беремо участь у Міжнародних фестивалях «Лемківська писанка» у Львові, Монастирську, Івано-Франківську, Коломиї, Чернівцях, Космачі.

У 2014 році подарувала стенд писанок, понад 100 штук, УГКЦ Різдва Пресвятої Богородиці в Долині до Великодніх свят, побачила світ моя книжка «Дивосвіт моєї писанки».

І сьогодні, на схилі літ, мрію пожити спокійно, радіти життю і бачити щасливими і здоровими дітей, онуків, правнучку у вільній незалежній Україні на рідній землі. Так воєнні події між Росією і Україною вкотре нагадують мені про трагічні роки мого дитинства. Вірю, що Всевишній вислухає наші молитви, відверне агресора від України і Україна буде вільна, незалежна, єдина країна.

Автор: Ольга Свягла-Федоришин,
лауреат Івано-Франківської обласної премії імені Івана Вагилевича
Джерело: z-gazette.com/

З ГЛУХИХ ЛІСІВ І ГІР, ДЕ «СВІТ ДОШКАМИ ЗАБИТИЙ»...

Як за німців діти лемків вчилися на вчителів

Хор учительської семінарії став переможцем конкурсу хорів Галичини і мав честь виступати у Львівській опері

Гортаю сторінки книги “Чарівна Криниця”. Криниця, яка напувала знаннями. Мова про Українську вчительську семінарію у куротному містечку Криниця на Лемківщині. Тепер це назавжди втрачений для українців дивовижний край на території Польщі, бо у 1944-1947 роках українців з корінням вирвали з рідної землі. У семінарії, яка діяла у Криниці у 1940-1944 роках, навчався і талановитий художник, різьбяр по дереву Осип Величко. Він розпочав роботу над книгою “Чарівна Криниця”, та видати не встиг. 2000 року відійшов в інший світ. Справу батька довершила Ярослава Величко. Їй це вдалося, коли добровільно пішла з посади головного редактора газети “Аудиторія”.

Криниця - курортне містечко, перлина в оправі Карпат. Славилося цілющими мінеральними водами. 1939 року тут відпочивали і лікувалися близько 40 тисяч курортників...

1939 року Німеччина окупувала Польщу. Як не дивно, саме за німців на етнічних українських землях на території Польщі почала активно розвиватися шкільна освіта. Виникає запитання: навіщо німцям потрібно було вчити українців? Німці вважали слов’ян нижчою расою. Окупантам потрібні були грамотні робітники, керівники середньої ланки у всіх сферах виробництва, щоб було кому працювати на “тисячолітній” рейх. Вчительських кадрів для українських шкіл тоді катастрофічно бракувало.

Чому гімназію у Криниці відкрили не 1939, а 1940 року? Зі скупих рядків деяких спогадів можна зробити припущення, що німецька окупаційна влада якось узгоджувала це питання з радянськими органами. Бо ж до 1941 року Сталін і Гітлер клялися один одному у вічній дружбі...

Зі спогадів директора семінарії Омеляна Цісика: “Мені часто було необхідно контактувати з німецьким шкільним відділом у Кракові, звідки одержував різні

вказівки і поручення, які мені приходилося опісля виконувати або ... розумно оминати. Школа підлягала шкільному відділові при Генеральному губернаторстві. Шефом якого був симпаттичний і культурний віденець, шкільний радник Шуберт. Він весь час попирав мене. Годився з моїми пропозиціями, а дечого "не бачив"... Німці постійно намагалися "висмикувати" хлопців із семінарії до так званого фляку, загонів протиповітряної оборони. Ось як реагував на подібні атаки директор семінарії: "Відповідно з проведеною мною "контрпропагандою" хлопці мали зголоситися на "завтра", порадившись вдома з батьками. Наша школа, чи радше наші юнаки, мали щастя, що німці з тим набором "спізнилися". У нас недавно уже відбувся іспит зрілості, а тепер якраз роздавали учням кінцеві річні свідоцтва. Наші "новобранці" порозбігалися по своїх хатах, деякі, для певності, на якийсь час поховалися..." Крім того, хлопці мусили примусово працювати у каменоломні, що була навпроти інтернату, - розбивали скелі на будівництво доріг, а на посадці лісу працювали і хлопці, і дівчата. Такою була умова, щоб окупанти не забирали учнів на примусові роботи до Німеччини".

Вихователька учительської семінарії Наталія Волошинська-Ожибко у своїх спогадах ніби сама у себе запитувала: "...Хоч нині дехто вважає, що лемки — не українці, я запитую: звідки тоді малі 12-13-річні хлопчики з села, "де світ дошками забитий", знали, що вони українці? Чому так хотіли вчитися у рідній школі?"

"Війна. Голод і холод. Ми терпіли і вчилися..." Спрагу знань засвідчує і та обставина, що навчання у семінарії вимагало від батьків учнів чималих коштів. За свідченням Йосипа Мілянича, щомісяця треба було платити 30 злотих за навчання і 30 злотих за бурсу (гуртожиток). Багатьом учням доводилося під час вакацій підробляти, щоб заплатити за навчання. Окремо треба було вносити оплату харчовими продуктами - мука, картопля, овочі... Бідніших учнів частково звільняли від оплати або витрати на їхнє утримання покривали зі стипендійного фонду від парафіян та Українського допомогового комітету.

Студенти ходили у дерев'яних черевиках. Йосип Міляник згадує, як у бурсі знайшли кусок лінолеуму, порізали на кавалки і підбили дерев'яні черевики, щоб не так стукотіли... Більшість випускників згадує відчуття голоду. Володимир Масляк: "Доки продукти з дому не вичерпалися, життя протікало весело, легко... Всі харчі скоро закінчилися. З цього моменту для мене почалися постійні чорні голодні дні, і я вирішив повернутися додому. На залізничній станції Сянок зустрів мене батько. Він пояснив суть справи, заново наповнив кошики продуктами, "поблагословив" мене ременем і відправив назад до Криниці..." Спогади семінаристів спростовують фальшиві твердження деяких польських публіцистів про те, що украинці в Генеральній губернії отримували такі самі, як німці, харчові картки...

Попри усі лихоліття, Українська учительська гімназія завдяки відданим справі викладачам (тоді їх називали професорами) дала випускникам ґрунтовні знання. В останній навчальний рік 1944 року у семінарії було близько 500 учнів. Були ще річні курси вихователь ок для дитячих садків. Їх називали "садівничками"... Розмаїтим було життя семінаристів. Щоранку - руханка, потім спортивні тренування і змагання. Після обіду - рекреація: всіх виганяли надвір... Коли учні йшли строєм з бурси до семінарії і назад, співали так гарно, що люди відчиняли вікна, щоб послухати. Усі передвоєнні вчителі у Галичині і Польщі повинні були мати музичну підготовку. Перевагу надавали тим, хто мав свій

музичний інструмент. Тато Степана Кищака з великим трудом придбав у лемківського цигана скрипку. Щоправда, Степан грати на ній не навчився, але підкорив професора Романа Левицького голосним співом. Про Романа Левицького частенько згадують у цій книжці. Яскравий епізод хору семінаристів під керівництвом Романа Левицького — участь у конкурсі хорів на честь 100-річчя від дня народження Миколи Лисенка. У конкурсі взяли участь 100 хорів з Галичини і Лемківщини. Хористи виступили у Львівському оперному театрі та мали честь заспівати "Многая літа" митрополиту Андрею Шептицькому…

Після відступу німецьких військ у 1944 році, а потім - насильницької депортації лемків пересохла освітня Криниця…

Автор: БорисКозловський
Джерело: wz.lviv.ua

Лемки тут живуть!

«Коли я зустрічаюся з виборцями, чесно їм кажу, що я особисто не побудую їм доріг, заводів, підприємств, у яких вони знайдуть працю. Мій вплив на поліпшення життя – посередній. Така правда. Але напевно можу сприяти деяким справам і якимось чином впливати на рішення інших депутатів», – говорить Наталя Гладик , кандидатка у депутати до Ради Горлицького повіту (округ № 4, список № 15, місце у списку № 4).

Багато виборчих комітетів цього року самі зверталися до представників української меншини, щоб внести їх у виборчі списки. Очевидно, в представниках нацменшин вони вбачають кандидатів, які у своєму середовищі можуть зібрати для виборчого комітету конкретну кількість голосів. Як це виглядає у випадку Гладишева? Ти сама вирішила балотуватися?

Мені це навіть до голови не прийшло. Якийсь час тому зателефонував горлицький староста і запропонував мені, щоб я балотувалася від виборчого комітету «Малопольського самоврядного руху Горлицької землі» (пол. «Małopolski Ruch Samorządowy Ziemi Gorlickiej»). Це – місцеве товариство, а його лідером є саме староста Горлицького повіту Мірослав Вендрихович, який головує в повіті вже протягом другого скликання. Нашій організації та мені дуже добре з ним співпрацювати не лише в питанні фінансової підтримки для «Ватри» у Ждині, але ця людина підтримувала нас і допомогла розв'язати кілька інших проблемних лемківських справ.

Звичайно, я була здивована пропозицією старости, тому не відразу на неї погодилася. Однак я усвідомила, що мене помітили і шанують мою працю в Центрі культури ім. Б.-І. Антонича, тому зараз балотуюся.

Ти як депутат ради повіту чим хотіла б займатися?

– Моя діяльність у Центрі культури ім. Б.-І. Антонича – це праця для місцевої спільноти в ділянці культури. Зараз, коли я зустрічаюся з виборцями, чесно їм говорю, що я особисго не побудую їм доріг, заводів, підприємств, у яких вони знайдуть працю. Мій вплив на поліпшення життя – посередній. Така правда. Але я зможу сприяти деяким справам і якимось чином впливати на рішення інших депутатів.

І головне, хочу репрезентувати інтереси нашої громади, особливо співпрацювати з тими ґмінними самоврядуваннями, на території яких живуть лемки. Для мене є важливою співпраця з сільським самоврядуванням, бо так насправді звідтіль інформують уряд про всі потреби. прохання потрапляють до уряду знизу. В принципі так би мало бути, що це депутат служить для людей, а не навпаки.

Твоя виборча програма що вміщає?

Я підтримую програму «Малопольського самоврядного руху Горлицької землі», від якого балотуюся. Потрібно буде завершити всі завдання, які вони зараз реалізують. Серед незавершених справ є, зокрема, модернізація горлицької лікарні. Треба зайнятися проблемою якості праці самої лікарні та лікарів. Звичайно, буду захищати лікарню, щоб не зробили з неї компанію, бо відомо, що коли якесь відділення компанії перестає бути прибутковим, його ліквідують. Так само могло б бути і з нашою лікарнею, на чому втратили б пацієнти. Крім цього, виборчий комітет визначає собі нові завдання, і ці нові ініціативи я теж буду підтримувати. Серед них є розбудова сітки повітових доріг, побудова окружної дороги для Горлиць, розвиток туристики, популяризація шляхів і стежок пам'яті та багато іншого. Звичайно, читаючи виборчу програму комітету, бачу в ній і кілька недоліків. Здається, що трохи забули тут про лемківські справи. У нас є різні велосипедні стежки, туристичні шляхи для мандрування, наприклад, шлях слідами Великої війни. Але чомусь не бачу таких ініціатив, які показували б лемківську спадщину в реґіоні!

Досвід з двомовними таблицями в Білянці, які були знищені кілька разів, показує, що нацменшинні питання в реґіоні – це досить дражлива тема...

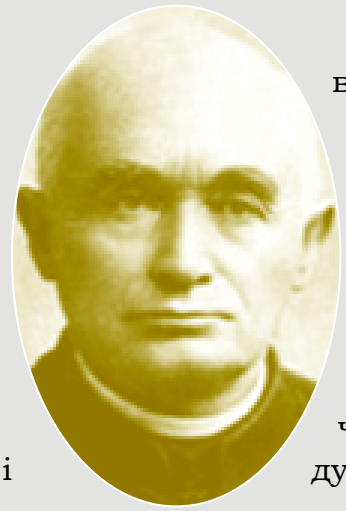
Готуючи свою виборчу кампанію, я проаналізувала різні сайти в Інтернеті. Навіть на сайті повітового староства про лемків говориться у минулому часі! Як читаєш такі інформації, складається враження, що просто «колись жили собі тут лемки». Це прикре, що, з одного боку, йде популяризація багатокультурності, говориться про міжкультурну співпрацю, а з другого, не подано основних інформацій про національний чи етнічний характер реґіону. Може комусь здаватися, що це дрібниця, але я хочу за такими речами слідкувати і виправляти зроблені помилки. Для нас, лемків, – це важливе, тому буду працювати теж над питаннями, які стосуються лемківської культури та лемківської громади.

Ти виводишся з нацменшинного середовища і дієш в Об'єднанні лемків. Як у реґіоні, в якому проживаєш, цей факт впливатиме на результат виборів? Чи виборці звертають увагу на такі речі?

Я лише припускаю, що дехто вважає, що краще не голосувати на «русина», тільки на «свого». Так може бути. Але все одно я завжди на зустрічах відверто говорю людям, що працюю в Об'єднанні лемків, займаюся культурно-освітніми проектами, які головним чином уміщають лемківську тематику. Я знаю, що можу розраховувати лише на підтримку місцевої лемківської громади, звичайно, якщо вона піде голосувати, якщо ж ні, мої шанси ще більше зменшаться. Однак надіюся, що люди мене все-таки розпізнають, а навіть знають, бо працюю в Центрі культури ім. Б.-І. Антонича й організовую «Ватру». Отже хочу вірити, що мене підтримають.

Автор: Павло Лоза
Джерело: nasze-slowo.pl

ВІДКРИТТЯ ДУХОВНОЇ ЧИТАЛЬНІ В КОЦУРІ

При монастирі на монастирському подвір'ї в Коцурі 8-го вересня 2014 року відбулося урочисте відкриття Духовної читальні імені Кирила Селецького. О. Кирило Селецький, Співзасновник Сестер Служебниць Непорочної Діви Марії та Засновник Згромадження Сестер Св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії був ревним священиком. Серед численних справ, що вимагало душпастирство, дбав і про культурний розвиток повіреного йому стада. Де б він не був посланий своїми єпархами, він всюди відкривав духовні читальні, сам був автором багатьох катехитичних підручників і духовних статтей.

Цей захід відбувся у складі святкування 100-літнього Ювілею Сестер Служебниць Непорочної Діви в Сербії. Перед Святковою Службою Божою, котру очолив о. Яків Кулич, єзуїт, а співслужили 5 тутешніх священиків, Сестри разом з вірними молилися вервицю з розважаннями та інші молитви, співали пісні. Під час проповіді о. Яків вказав на важливу місію, яку виконали і далі виконують Сестри-монахині на цих теренах. Зауважив, як вони на поклик Христовий прийщли з різних країн і вміли пристосуватися до тутешніх обставин та нести людям Боже втішне слово, тепло і жертовну працю.

Коцура стала колискою покликань, тут був перший Новіціят, де виховувалися молоді монахині; тут колись Сестрам було доручено провадити захоронку, котра мала велике значення в ті часи.

Після Святкової Святої Літургії всі присутні - а це місцеві вірні та Сестри Служебниці Провінції Св. Йосифа з різних куточків разом з Провінційною Настоятелькою с.Веронікою Ґралюк з Руського Керестуру та Генеральною Дорадницею с. Юлією Бойчук, котра спеціально була делегована на цю подію Генеральною Управою - пішли на монастирське подвір'я, де відбулося урочисте відкриття Духовної читальні, ініціаторкою чого була с. Михаїла Воротняк, місцева настоятелька, Провінційна Заступниця. Тут програму очолив Микола Шанта, письменник. С.Володимира Сопка прочитала коротку біографію о.Кирила Селецького, а чудову музичну частину програми приготували Таніта Ходак, Катерина та Марко Недичі. Після програми о.Віталій Лотоцький, ЧСВВ посвятив пам'ятну дошку та саму Читальню. Ця Духона читальня зберігає старовинний амбієнт: тут є русинська піч, біля неї лавка та фортепіано з давніх часів, котре ще у функції. Тут можна відпочити, прочитати духовну книгу, послухати духовні думки чи позичити додому літературу на русинській, українській чи хорватській і сербській мовах на різні духовні тематики.

КУЛЬТУРА

У Бардієві та Пряшеві відбувся 42-й Фестиваль народної пісні „Маковицька струна”

Уже 42-й раз у спортивному залі м. Бардієва, а дев'ятий раз у Театрі ім. Й. Заборського у Пряшеві відбувся огляд народних пісень „Маковицька струна”. Його головним організатором є Союз русинів-українців Словацької республіки.

Заступник голови Центральної ради СРУСР Павло Боґдан відкриваючи пряшівський фестивальний концерт привітав його почесних гостей, між якими були й Генеральний консул України Ольга Бенч та Почесний консул України Станіслав Обіцький. П.Боґдан підкреслив, що фестиваль, наперекір фінансовим труднощам, зберіг свою автентичність і з кожним роком притягає все більше й більше глядачів. Його слова підтвердили заповненні зали в обох містах.

Програма цьогорічного майже тригодинного концерту під назвою „Іде свадьба згори”(проект – Віктор Гащак, сценарист та режисер – Івета Світок, модератор – Степан Гій, сценограф – Ладислав Цупер). Отже, в основі програми були довесільні пісні (не звичаї), однак були й інші поза- обрядові пісні, співані в цей період: ліричні, соціально-побутові та балади. Кожна пісня повинна була виконуватися із збереженням говірки даного регіону, причому обов'язковим був народний одяг презентованого села чи регіону. Виняток становили загальноукраїнські пісні, яких цього року було більше, ніж раніше.

На початку програми всі учасники по черзі вийшли на сцену. Глядач таким чином мав змогу насолоджуватися красотою їх народних костюмів. Це повторилося і в кінці концерту.

В огляді брало участь 49 переможців сімох регіональних оглядів „Маковицької струни”, а саме: 30 у солоспіві, 8 – у дуоспіві та 15 – у тріоспіві (декотрі із співаків виступали у двох або і трьох категоріях). Кожен співак чи група згідно із статутом огляду мали право виступати лише з одною піснею, причому пісні мали бути „новими”, невідомими з попередніх оглядів. Всього на цьогорічній „Маковицькій струні” прозвучало 39 пісень – 34 народні та 5 авторських (усі автора Ладислава Мацка).

Майже кожен виступ супроводжував професіональний Оркестр народних інструментів (диригент - Юліус Селчан). Це надало виконуваним пісням сильне музичне забарвлення тим більше, що кожна пісня проходила попередньою художньою обробкою професіональних композиторів. Були ними: Юліус Селчан старший, Юліус Селчан молодший, Мілош Веверка та Славомир Калиняк.

Лише п'ять пісень прозвучало без супроводу оркестра (a-capela) або у супроводі акордеону.

Програму було розподілено до шістьох частин (блоків), причому учасники кожного блоку виходили на сцену разом, сідали за „весільний стіл", тихо виконували певну частину довесільної дії і по черзі підходили із своїми піснями до мікрофонів. Назви блоків: „Свашки", (підготовка до весілля), „Дружки і дружби" (виття вінків, запрошування гостей на весілля), „Товаришки молодої" (дівочий вечір), „Хлопці і дівчата" (пісні про плюси і мінуси заміжнього життя), „Діти" (слідкування за підготовкою весілля посередництвом дитячих пісень), „Сусіди" (прийняття молодожонів до громади дорослих). Між окремими піснями, навіть між блоками, не було жодної паузи. Все підлягало ідеальній синхронізації так що концерт становив одне замкнене ціле.

Гостями 42-ої „Маковицької струни" були народний артист України Михайло Кривень з Івано-Франківська та студенти Приватної консерваторії ім. Дезидерія Кардоша у Пряшеві (керівники Анна Марушканич та Мирослав Морохович – випускник Київського національного університету культури і мистецтв). Перший збагатив програму віночком гуцульських та загальноукраїнських пісень; другі – високо стилізованим українським танцем та українською народною піснею „Ой, у вишневому саду".

Журі конкурсу в складі Віктор Гащак, Яна Любимова та Варфоломій Сотак вирішило що лауреатами фестивалю стають: в категорії тріоспіву – Івета Світок з доньками Іванною та Мартиною, в категорії дуоспіву Марія Смрек з Нової Любовні та Катерина Дуфала з Якуб'ян, а в категорії соло співу лауреаткою стала Галина Мивканич із Свидника. Приз глядача здобув Йосиф Копча із Свидника.

Фестиваль „Маковицька струна 2014" переконливо довів, що в житті русинів-українців Словаччини він має і буде мати тривале місце.

„Свашки" за весільним столом

Співає Марія Хома із с. Ряшів

Почесний гість МС Михайло Кривень з Івано-Франківська

Тріо студенток з Праги (Варвара Сакмар, Домініка Сакмар та Михаела Мушинка перед виступом

Одну з наймолодших співачок МС Тамару Волох з Гуменного на акордеоні супроводжував Ігор Крета

Лауреати МС 2014 у тріо співі Іванна, Івета та Мартина Світоки із Пряшева

Заключна сцена фестивалю. На передньому плані модератор Степан Гій

Частина авторів програми фестивалю

Автор: Микола Мушинка.
Фото: Микола Мушинка
Джерело: zakarpattya.net.ua

Свято УПА в Торонто

"Від криївок УПА до окопів АТО"

Нещодавно відбулося традиційне щорічне Свято УПА, яке організовували Товариство та Об'єднання колишніх вояків Української Повстанської Армії (УПА) та Українські Державницькі Організації Торонто та Етобіко. В цьому році ми не тільки згадували Героїв минулого- бійців Української Повстанської Армії, але і Героїв сучасності – Героїв Майдану та Героїв українсько-російської війни.

Свято розпочалося урочистим внесенням прапорів членами Спілки Української Молоді осередок Етобіко під звуки маршу оркестри "Батурин" під керівництвом Петрусі Чорнописької. Прозвучали повстанські пісні "Гей, на горі", "Ой видно село", "За рідну землю" та "Гей, на півночі, на Волині".

Повстанського духу надала Клятва (уривок з фільму "Нескорений"), де перед глядачами постали наші партизани, командир та клятва, яка понеслалася ген, ген горами і закликала українців до боротьби за визволення.

Продовжила повстанську тему Торонтонська капела бандуристів під керівництвом заслуженого артиста України, маестро Віктора Мішалова. У виконанні капели прозвучали дві пісні "Гей, степами темними рядами" та "Світить місяць (Понад темним лосом)" .

Багато радості глядачам принесли наймолодші учасники свята - дитячий хор "Жайвір" (керівник Олеся Коник, музичний супровід Оксана Скіра), який на високому професійному рівні заспівав "Машерують вже повстанці " та "Пречиста Діва Марія".

Історія повстанської армії неймовірна. Армія, яка боролася на два фронти. Армія, яку забезпечував народ України. Армія, дух якої ніколи не був переможений. Про це свідчить той факт, що останній бій УПА відбувся в 1960 році біля с.Лози Тернопільської області, а останній повстанець Ілля Оберишин вийшов з підпілля лише тоді, коли 3 грудня 1991 року, він почув результати українського референдуму.

Провідник ОУН Степан Бандера сказав пророчі слова:

"*Настане час, коли один скаже: Слава Україні! І мільйони відповідатимуть:* ***Героям слава!***" І такий час настав. Повстав Майдан. Українці з півночі на південь, з заходу на схід знову піднялись на боротьбу за волю України. Багато з

них тільки тепер зрозумів, хто були члени Організації Українських націоналістів та за що боролася Українська Повстанська Армія.

Тільки тепер більшість українців зрозуміли, що таке Україна, і що таке вмирати за неї і з її іменем на устах.

Хто би міг подумати, що добровольчий батальйон «Азов», сформований в Маріуполі Донецької області, буде давати присягу на вірність Україні та говорити молитву українського націоналіста!

Червоно–чорний прапор - символ боротьби знову піднято догори. Тільки тепер його тримають кращі сини та дочки України – нащадки борців за волю та незалежність України.

Про героїчну боротьбу українців від криївок УПА до окопів АТО розповів у святковому слові Ігор Козак – офіцер запасу НАТО, референт зовнішніх зв'язків Крайової Управи Ліґи Українців Канади. Будучи неодноразово в Україні та чудово орієнтуючись в ситуації, пан Козак доніс до слухачів відомості про стан української армії та її патріотичний дух, розповів історії сучасних Героїв, відзначив роль діаспори в загальноукраїнській боротьбі та закликав надалі підтримувати наших братів і сестер.

Присутні вшанували память загиблих хвилиною мовчання та салютом Героям.

Поряд з чоловіками в УПА були і жінки – жінки бійці, санітарки, зв'язкові. На їхні тендетні плечі лягав весь тягар боротьби та побуту. Жінки пліч -о -пліч з чоловіками стояли на Майдані, готували їжу, виносили поранених, розливали та кидали коктейлі Молотова. І сьогодні жінки на передовій - на фронті. На Святі УПА були представлені уривку фільму Олени Білозерської про участь жінок в гарячих точках АТО.

Гордістю нашої громади є сумівський ансамбль "Пролісок " (керівник Олеся Коник, музичний супровід Оксана Скіра). Талановиті дівчата та хлопці заспівали композицію з патріотичних пісень, легендарну повстанську пісню "Лента за лентою" та сучасну "Заспіваймо пісню за Україну

Свято закінчилось виконання українського державного Славня та бурхливими оплесками для артистів, які вклали багато праці, щоб гідно вклонитися всім Героям Від криївок УПА до окопів АТО.

Протягом свята присутні робили свої пожертви на рахунок "Приятелі Збройних Сил України", започаткований Ліґою Українців та Ліґою Українок

Канади. Так ***Об'єднання Лемків Канади*** подарувало допомогу в сумі 11 000 доларів. Оксана Соколик, яка є директором української суботньої школи імені спадщини Юрія Липи, передала кошти, які зібрали діти для української армії та малюнки.

Пригадуємо, що можна приносити дотації до будь-якого відділу "Будучності", або висилати чеки на адресу

League Of Ukrainian Canadians
9 Plastics Ave. Toronto ON M8Z 4B6

Не будьмо байдужими!

Слава Україні! Героям Слава!

Автор: Наталка Попович
Джерело: «Гомін України» число 42,
4 листопада 2014

20-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ ЛЕМКІВСЬКОГО НАРОДНОГО ХОРУ "РАДОЦИНА"

У неділю 16.11.2014 році в районному народному домі відбулось нагородження учасників лемківського народного аматорського хору «Радоцина» з нагоди 20-ти річчя від дня створення колективу.

Головою районної ради Віктором Бабієм вручено Почесну грамоту Пустомитівської районної ради лемківському народному аматорському хору «Радоцина» НД №1 м.Пустомити, - за значний внесок у розвиток українського хорового мистецтва, збереження і популяризацію лемківської народної пісні, активну концертну діяльність, високу виконавську майстерність та з нагоди 20-річчя творчої діяльності, а також грамоти Пустомитівської районної ради учасникам лемківського народного аматорського хору «Радоцина» НД №1 м.Пустомити, - за багаторічну участь у популяризації хорового мистецтва, активну концертну діяльність та з нагоди 20-річчя від дня створення колективу, а саме: Сливці Оресту Івановичу, Сливці Людмилі Дмитрівній, Могильницькій Іванні Петрівній, Воргачу Володимиру Тимофійовичу, Тимцю Володимиру Андрійовичу.

Відзнакою голови Пустомитівської районної ради «За заслуги» нагороджено Грицевича Любомира Михайловича, викладача вищої категорії Щирецької дитячої музичної школи, - за значний особистий вклад у розвиток хорового мистецтва, популяризацію української пісенної культури, активну концертну діяльність, високий професіоналізм та багаторічну працю на хормайстерській ниві.

До привітань приєдналась новообраний депутат Верховної Ради України Богдан Дубневич, голова Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства „Лемківщина" Степан Майкович, голова Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань Софія Федина.

Джерело: pustomyty-rada.gov.ua

«Бомбель» зі Стшельців-Краєнських

Товариство «Lemko Tower» нещодавно лемківською говіркою видало книжку Мирослава Нагача «Бомбель». Це вже друге лемківське видання цього товариства. Минулого року вийшов їх переклад повісті Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц». Але виявляється, що видавання книжок – це тільки одна з форм діяльності лемків у Стшельцях-Краєнських, якою вони займаються.

«Бомбель» – це друга публікація авторства Мирослав Нагача. Цей лірично-епічний, смішний та одночасно сумний роман розкриває долю сільського п'яниці. Бомбель – головний герой, сидить на автобусній зупинці і розказує історію своєї поїздки на Словаччину, а також розповідає про циган, про риби, пожежу і потоп… Завдяки літературному талантові М. Нагача ці історії, повні анекдотів, надовго залишаються в пам'яті.

Нагадаймо, що сам автор народився в лемківському селі Гладишеві. Його вважали одним з найздібніших прозаїків молодого покоління в Польщі. М. Нагач помер, маючи лише 22 роки. Похований на Лемківщині.

Роман «Бомбель» був другою книжкою молодого лемка з Гладишева, яку видано 2004 р. Ця позиція теж є другим виданням Товариства «Lemko Tower», яке вирішило перекладати світову літературу лемківською говіркою. А ще 2013 р. товариство видало переклад повісті Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц», що вийшла в рамках серії «Ґолем серия».

Зараз ці дві публікації можна придбати в Інтернеті на сайті: allegro.pl.

Видавання книжок лемківською говіркою – це тільки одна з форм, якою лемківське товариство зі Стшельців-Краєнських (Любуське воєвідство) гуртує людей, котрі хочуть плекати свою культуру, та тих, які хочуть повернутись до свого коріння і починають заглиблюватися в лемківські справи.

Переклад книжки «Бомбель» по-лемківськи вийшов у 10 річницю появи польськомовного видання цього роману Мирослава Нагача

Повний зміст статті у «Нашому слові» за 9 грудня 2014

***Джерело*: nasze-slowo.pl**

80 фото покинутих українських храмів Польщі

Зачарований архітектурою та атмосферою давніх українських храмів Польщі молодий польський журналіст, письменник та мандрівник Пйотр Дурак створив серію фотографій залишених і забутих греко-католицьких церков Підкарпаття та Люблінщини. Пропонуємо нашим читачам інтерв'ю з автором, фото храмів та експертний коментар фахівця з історії дерев'яних церков України.

Замість вступу

Екстермінація певної групи населення завжди веде до знищення слідів її культури, виразними ознаками якої є сакральні пам'ятки. Це характерно не тільки для Польщі, де після Другої світової війни відбулася екстермінація українського населення з територій південно-східного пограниччя і українські церкви опинилися в незатребуваному стані. Подібне відбулося і в Україні, де внаслідок виселення польського населення з теренів Галичини і Волині в такому ж положенні опинилися костели, а в Криму, після повного виселення татарського населення — мечеті.

У випадку церков в Польщі можна окреслити певні реґіони, де їх доля склалася по різному. В першу чергу, це Західна Лемківщина, територія якої покривалася з територією Тарнівської латинської єпархії. Тодішній єпископ Ян Пйотр Степа відразу після виселення видав розпорядження, яким обійняв опікою всі греко-католицькі церкви, включивши їх в латинський обряд. Це дало можливість зберегти практично всі пам'ятки, включаючи і їх вистрій. На території ж Перемиської католицької єпархії такого розпорядження не було. Тому частину церков перебрали на костели мешканці тих сіл, в які вони заселилися, та розпочали пристосування їх до свого обряду, що призвело до зникнення іконостасів, внутрішнього вистрою. Ще в гіршій ситуації опинилися церкви в

місцевостях, в які польське населення не захотіло заселятися. Ці церкви практично пропали впродовж кількох десятиліть, бо використовувалися на склади, стайні для худоби або навіть як виходки. Особливо характерна тяжка доля гірських церков в місцевостях, в які поселилися грецькі переселенці — переважно комуністи, що знущалися з наших пам'яток.

З плином часу виникла ще одна проблема. Польські громади зводили нові храми, а давні пристосовані церкви полишали напризволяще, що викликало їх руйнування.

Фотографії Пйотра Дурака, виконані в останнє десятиріччя власне фіксують стан цих пам'яток нашої присутності на цих теренах, показуючи як і давні, вже тривалі руїни мурованих церков, покинених ще відразу після виселення українців, так і стан нових нікому не потрібних вже церков, покинених в останні десятиріччя. Це біль душі і рани цієї землі, яку позбавили мешканців, що дбали і любили її.

Василь Слободян
керівник видавничого відділу інституту "Укрзахідпроектреставрація"

Розповідь фотографа

Церковця у Вільховій, фото Пйотра Дурака

— Коли Ви почали фотографувати забуті муровані та дерев'яні церкви і чому?

— Фотографувати храми почав з 2009 року, після того, як повернувся із мандрівки зоною відчуження навколо Чорнобильської АЕС. Я шукаю місця покинуті людиною, пов'язані з історією моєї країни, польсько-українськими конфліктами, а також акцією виселення українського народу з польських земель після II Світової війни.

Я знав про існування у Польщі багатьох церков, багато з них я відвідував мандруючи у горах Бещадах чи Низьких Бескидах, проте я не здогадувався, що багато з них знаходиться у плачевному стані, вони покинуті і ніхто про них не дбає. Першим кроком стало вивчення книги Анджея Стасюка "Білий ворон", в якій герої ночують у покинутій церкві. Я захотів віднайти те місце. Першою подорожжю слідами забутих церков став виїзд на велосипеді перед захистом магістерської роботи. Я хотів провести кілька днів подалі від цивілізації, подався до Перемишля. Мандруючи через Перемишльське Передгір'я я знайшов кілька залишених та занедбаних церков. Я ще не фотографував, але вже тоді відчув

магію перебування у цих місцях, велику силу віри і духовну енергію, яка залишилась тут із давніх часів.

Віра мешканців цих земель досі відчутна в повітрі. Уява працює і вигадує різні образи, як усе раніше виглядало. Проте сумно все це бачити, в якому стані можуть опинитися святині. Ті, хто їх зводив, були людьми бідними, малярами-самоуками й теслями, які вклали у будівництво цих церков увесь свій талант, все своє життя. Серце стискає жаль, коли дивишся як усе це руйнують або забирає природа. Вражаюче видовище — спостерігати за тим, як всередину святині падає сніг. Я за освітою полоніст та письменник, візити в залишені церкви були для мене джерелом натхнення для творчості та створення літературно-фотографічного альбому з цих мандрівок.

Від 2009 року я повертався до залишених церков кільканадцять разів, але місцем вивчення для мене став, переважно, південь Розточчя.

Храм у Лісковатому, фото Пйотра Дурака

— Як ви знаходите ці церкви?

— Коли я почав подорожувати і по-аматорськи фотографувати покинуті церкви, ще не було жодного дослідження чи локалізації цих об'єктів. Я довідувався про якусь пам'ятку та їхав на те місце. Найчастіше місцеві люди розповідали про існування за кілька кілометрів, в сусідньому селі, ще однієї зруйнованої та покинутої церкви, тож я їхав туди. Пізніше з'являлась інформація в Інтернеті, зараз є друковані дослідження, але з ними проблема, оскільки вони розповідають про усі церкви: яких давно нема, які були відремонтовані і служать туристам або ті, які стали римо-католицькими костелами. Тому я, зазвичай, застосовував відпрацьовану схему — їхав на місце і з'ясовував у людей.

— Як відбуваються мандрівки?

— Виїжджаю до церков на 1-3 дні. До найближчої від мого дому — 120 кілометрів. Вперше я поїхав на велосипеді, пізніше я багато разів їздив з двома моїми друзями, коли хтось із нас дізнавався про ще одну церкву, ми скидались на

бензин та їхали фотографувати. Пізніше я вже їздив сам, власним автомобілем. Кожен виїзд інакший, так само як і місця, які відвідуємо. Одні церкви стоять покинуті відкриті та перетворились на руїни. Деякі закриті, тому потрібно знайти ключ, який доводиться шукати по всіх усюдах. Ключі від церкви, зазвичай, знаходяться у представників місцевої влади, наприклад у солтиса, часом ключ у ксьондза, який служить у новому костелі поруч. Часом нам відмовлялися давати ключ, тоді ми заходили нелегально, але ніколи нічого не нищили. Зазвичай нам вдавалося знайти дірку в даху або вибите вікно. З середини я ніколи нічого не забирав чи псував — робив фото і зникав.

— Що для Вас значить ця архітектура на що звертаєте увагу передусім?

— Спочатку мою увагу привертав процес змішування "sacrum" і "profanum" у цих місцях (священного та осквернёного). "Sacrum" має там величезну силу, яка залишилась по старій вірі мешканців, "profanum" — це природа людей, які нищать ці місця. Мене захоплювала краса незвичайної архітектури, забутої та сплюндрованої та сила емоцій, яка пов'язана із цими місцями. Я звертаю увагу перш за все на різні прояви знищення і забуття і хочу задокументувати те, що ще залишилось, на жаль я бачу, що з кожним моїм поверненням у ці місця стає щоразу гірше. Коли я відвідав усі храми, то почав до них повертатися і вишукувати деталі, зосереджувався на поодиноких іконах, лавах, елементах облаштування. Це надзвичайно символічні предмети, які колись трактували з величезною шаною зараз понищені вони страждають і розповідають про це. Я би хотів переказати з допомогою моїх фото трагедію цих місць.

Зруйнована церква у селі Вуйковичі, фото Пйотра Дурака

— Якими є найбільші проблеми покинутих українських храмів Польщі?

— Церкви — це елемент, якого польська влада побоюється. Це свідчить про драматичну історію нашого краю, історію людського болю і вигнання. Це пам'ятка про людей, яких було убито чи викинуто з домівок. Через це влада має різнорідний підхід до цієї теми. Найцінніші та найбагатші церкви довго чекали на ремонт, проте таки були відреставровані і зараз їх показують туристам, вони слугують музеями. Їхнє облаштування після війни було розкрадене, сьогодні його ретельно реконструювали. Деякі церкви мали щастя перейти до римо-католиків і були адаптовані під костели. До сьогодні там відбуваються богослужіння, щоправда у римському обряді. Однак я щоразу більше помічаю, що біля давньої церкви, яка правила за

котел, через якийсь час будують новий більший храм, а давня церква занепадає. Часом це була маленька церква, яка не могла вмістити всіх парафіян, часом йшлось про амбіції ксьондза, який хотів нового костелу. Доходить до того, що церква, яка вціліла після війни, за кільканадцять років, нікому не потрібна, занепадає.

Гірше було з церквами, які залишились після війни без ужитку. Вони були перероблені для складів місцевих PGR (Panstwowe Gospodarstwa Rolnicze — Державні сільські господарства), ніхто не зважав на те, що заносячи добрива і сільськогосподарський реманент нищився настінний живопис та ікони. Такий склад ніхто не ремонтував, він руйнувався, а у 90-х роках, після занепаду PGR, став нікому не потрібним. Церкви замикали на колодку, а часом не було й цього. Деякі розібрали мешканці на будівельний матеріал, інші слугували курниками і хлівами. Одна з церков, яку після війни переробили на склад, слугувала громадською вбиральнею. Дошку з діркою для справляння нужди встановили на місці давнього вівтаря. Зараз у Польщі не все так добре як хотілось би. Виникають товариства, які мають на меті врятувати від знищення подібні об'єкти, але вони дбають про власну виходу, а не покращення стану залишених церков. Я був свідком кількох ремонтів таких святинь — вони були перебудовані на власний смак без огляду на старовину. Дехто зробив із цього бізнес, для цього пишуть проект до ЄС про ремонт церкви і дістають багато грошей, пізніше домовляються із знайомими будівельниками та якнайдешевше ремонтують церкву. Ті дають товариствам липові фактури із завищеними у кілька разів цінами і мають зиск. Як наслідок — на місці церкви стоїть якесь страховисько. Також зустрічаються випадки підпалів, чи церкву поступово розбирають на опалення.

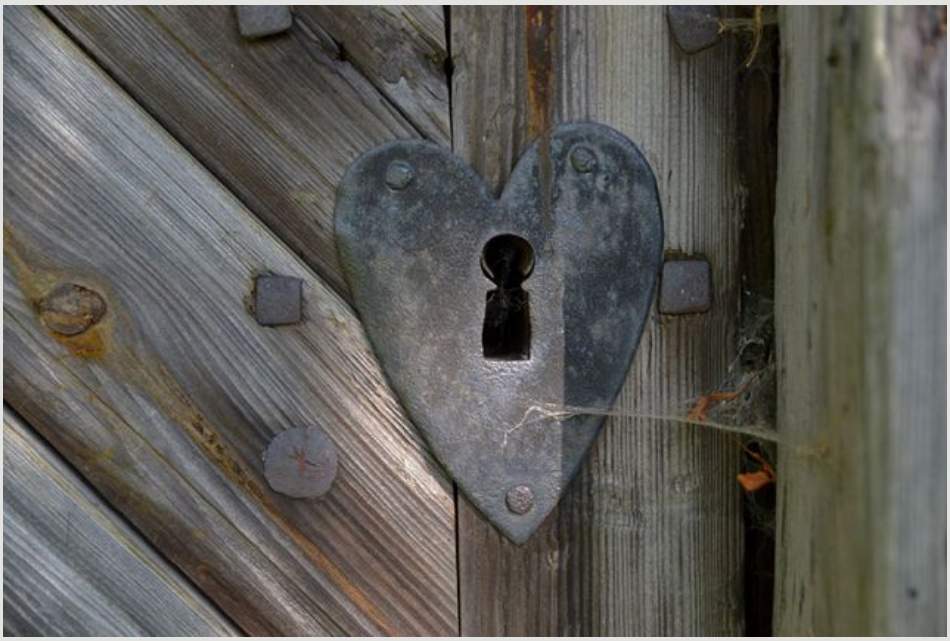

Фото Пйотра Дурака

— Чи популярні між поляками мандрівки до таких місць, чи це одна з форм сталкерінгу?

— Сьогодні фотографія стала широкодоступною. Щоразу більше поляків вирушає у мандрівки до покинутих місць, роблять фотографії. Для мене такими місцями паломництв є забуті церкви, для мешканця Шльонська — це покинуті фабрики та копальні. До деяких церков важко дістатися, тому це часом екстремальні мандрівки і виклик, але є люди, яким це подобається. Але немає

багато таких людей, бо коли я прибуваю до якоїсь церкви, двері залатані павутиною.

— Життя триває поблизу залишених церков?

— По-різному. Більшість таких храмів знаходяться в центрах сіл та містечок. Вони стоять собі посередині як докір сумлінню мешканців. Але є й такі, що стали єдиним слідом неіснуючого села. Наприклад у місцевості Кописно на Перемишльському Передгір'ї. Село повністю перестало існувати після війни, але церква збереглась, мабуть тільки через те, що там не було навіть доброї дороги для доїзду. Зараз в поселенні мешкає лише 3 людини. Або інший випадок — Вижлув — село існувало доки там був PGR, а церква слугувала костелом. Коли господарство занепало, люди покинули село і церква та кілька будинків залишились покинутими на самісінькому кордоні з Україною. Часом церква знаходиться на окраїні села, але так заросла деревами, що мало хто про неї пам'ятає.

— Будете продовжувати мандрівки церквами?

— Я побував уже в усіх покинутих церквах у південно-східній Польщі. Більше вже, напевне, немає. Я чув, що є ще одна чи дві на Підляшші, поїду туди, але вже з кращим фотоапаратом та об'єктивом. Кожного разу я бачу як ці об'єкти нищать і вони поволі зникають. Моєю мрією є кількаденний пленер в Україні, я хотів би побачити покинуті після війни польські костели. Під час одного з візитів в Україну я відвідав 9 таких пам'яток, хочу представити найкраще на виставці "По обидва боки Бугу — забутий sacrum".

Розмовляв: Богдан Ворон
Джерело: bug.org.ua

РЕЛІГІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ЛЕМКІВЩИНІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД: СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ

Проаналізовано праці польських істориків, опубліковані після 1989 року, у яких досліджено релігійні процеси на Лемківщині в міжвоєнній Польщі. Розкрито специфіку досліджуваної теми і рівень її вивчення польськими істориками. Визначено дискусійні аспекти релігійного життя лемків і їх відображення в сучасній польській історіографії.

Ключові слова: сучасна польська історіографія, конверсія, лемки, Лемківщина, Апостольська Адміністрація Лемківщини.

Церковно–релігійне життя українців у міжвоєнній Польщі має свою історіографічну традицію, яка бере свій початок ще від часу досліджуваних подій. Сучасна польська історіографія дає можливість поглянути на дану проблему з точки зору сучасності і представити її у світлі нових історичних джерел. Перші узагальнюючі наукові дослідження висвітлювали, в основному, релігійне життя українців у Східній Галичині і на Волині, тому ті ж самі процеси на Лемківщині залишилися поза увагою науковців [15; 16; 17]. Проте, дана проблематика знайшла своє детальне відображення в спеціальних дослідженнях. Різний рівень дослідженості окремих аспектів релігійного життя лемків і розбіжності в інтерпретаціях окремих подій, поставили перед нами завдання проаналізувати історіографічні джерела присвячені даній проблемі, виявити і порівняти точки зору науковців на досліджувані проблеми.

На сьогодні в українській історичній науці практично відсутні дослідження присвячені сучасній польській історіографії релігійних процесів на Лемківщині в міжвоєнний період. Це додатково актуалізує наше дослідження. У декількох публікаціях польських авторів(Я. Брускі [3], А. Земби [19], Е. Коко [5] й О. Лінкевич [1]) досліджено лемкознавчій роботи і праці, присвячені українському питанню в міжвоєнній Польщі, але вони тільки побіжно зачепили дану проблему в ширшому хронологічному і тематичному аспекті. Таким чином питання вивчення історіографії релігійних процесів на Лемківщині досі залишалося відкритим.

Історіографія релігійних стосунків на Лемківщині потребує свого окремого розгляду, оскільки, процеси, які тут відбувалися мали свою специфіку в порівнянні з трансформаціями в православній церкві на Волині і діяльністю Української греко–католицької церкви (УГКЦ) в Східній Галичині. Характерною рисою релігійного життя лемків у міжвоєнний період було наростання конфронтації між різними конфесіями. Релігійні конфлікти на Лемківщині в історіографії називають по різному, "релігійна війна", "релігійна війна в горах", чи "тилявська схизма", котра стала початком масового переходу греко–католицького населення на православ'я. В основному конфлікт точився між греко–католиками і православними, але конфронтація простежувалася і в середині УГКЦ. Складністю ситуації користалися треті сили, польський уряд і різного роду релігійні меншини.

У працях польських істориків відзначається, що процеси, які проходили в релігійному житті Лемківщини мали свій специфічний характер. Зокрема, П. Пшибильський вважає, що т.зв. "релігійна війна" була виключно лемківською проблемою [12, s. 8]. У свою чергу, Я. Брускі спробував відповісти на два наступні питання: чи можна питання Лемківщини виділяти із загальногалицьких справ?

Чому релігійна агітація принесла так пізні результати і чому саме тут, адже Східна Галичина була в центрі російських зацікавлень [2, s. 145–146]? Дослідник спробував дати відповідь на ці питання шляхом порівняння процесів поширення православ'я на Закарпатті і Лемківщині. На його думку, перехід до православної церкви по обох сторонах Карпат відбувався за одним сценарієм. Спочатку виникав конфлікт громади з греко–католицьким священиком, а потім усі гуртом переходили на православ'я. Проте, автор зауважує, що такі переходи часто були тільки формальністю. Іноді, в поділених селах, формально греко-католицька людність здійснювала релігійні практики разом з православними, а на Закарпатті були випадки, коли громада офіційно не приступала до схизми, але фактично поривала з католицькою церквою усуваючи з літургії ім'я папи і латинський обряд [2, s. 153–154].

Історик вважає, що неоправославна течія в Східній Галичині відмерла разом з упадком Російської імперії, натомість, на Лемківщині і Закарпатті активізувалася після Першої світової війни, де сильно були закорінені староруські і проросійські настрої, а православ'я сприймалося як охоронець східної спадщини. В таких умовах греко–католицькі священики сприймалися як противники власної руської ідентичності [2, s. 158]. Але, як пише Я. Брускі, важко припустити, що російські національні почуття сприймалося серед русинських вірних. Промосковські симпатії випливали з переконання, що росіяни такі самі русини як жителі Закарпаття і Лемківщини, та це не означало готовності відмовитися від власних традицій, чи прийняти російські звичаї і мову. Натомість, у релігійній пропаганді сильно акцентувалося на антиукраїнських елементах [2, s. 156].

У своєму дослідженні Я. Брускі спробував виявнити роль влади у релігійних конфліктах. За його словами офіційна влада, з одного боку, не могла фаворизувати котрусь зі сторін, а з другого, офіційні польські і чехословацькі чинники фактично сприяли православ'ю розраховуючи використати його з політичною метою. На Лемківщині йшлося про ізоляцію від галицьких впливів і послаблення українського національного руху [2, s. 157].

Причини релігійної конверсії на Лемківщині спробував окреслити С. Стемпень. На його думку, зміна конфесії відбувалися не без місіонерської діяльності православної церкви і фінансової допомоги від різних російських організацій. До переходу на православ'я спричинила також внутрішня ситуація в УГКЦ, а саме, надмірна заангажованість греко–католицьких священиків в політичній діяльності, легковажне ставлення до місцевих традицій, осміювання регіональних мов і звичаїв. Також питання целібату для консервативних лемків звучало як загроза чистості "віри предків" [17, s. 216].

У свою чергу, Я. Мокляк вважає, що безпосереднім приводом зміни конфесії було питання літургії. Населення, призвичаєне до усталеної моделі богослужіння, виражало незадоволення священиком, який не вживав у літургії слово "православний", а замість нього казав "правовірний", чи "католицький". Це, на думку Я. Мокляка, викликає питання, на скільки така позиція вірних виникала з релігійної свідомості, а на скільки була відображенням традиції [8, s. 55]? Зміну слова "православний" дослідник пов'язує з українізацією УГКЦ, яка починаючи з кінця XIX ст. і проходила в опозиції до російського православ'я. Процес надання УГКЦ національних рис історик характеризує як надто поспішний, до якого вірні не були приготовані. До того ж, усування з літургії слова "православний" не мало канонічного підґрунтя і суперечило рішенню апостольської столиці від 19 травня

1891 р., яке чітко окреслило слова виголошувані для вірних: "усіх вас православних християн".

Я. Мокляк звернув увагу на дивний збіг у часі заходів митрополита православної церкви Діонісія з метою зміцнення православ'я і активізація російської національної меншини, з одного боку, а з другого – реорганізація проросійської політичної партії Російська селянська організація (РСО) в південно–східних воєводства і масові конверсії на православ'я на Лемківщині в другій половині 1920–х рр. [8, s. 52]. Дослідник наголошує на залежності православної церкви на Лемківщині від політичних факторів. Зокрема, рішення РСО прийняте 22 травня 1932 р., про припинення конфесійних конфліктів на Лемківщині заради культурного і господарського розвитку регіону було досить поважним чинником, який змусив керівництво православної церкви припинити місію на Лемківщині [8, s. 64]. За словами Я. Мокляка, питання віри грали другорядну роль у справі конверсії. Конвертити часто не розрізняли конфесійних догматів і далі визнавали примат папи. Зміна обряду мала швидше зовнішню форму і полягала в зміні душпастиря, святині і зверхньої духовної влади [8, s. 75].

Конфлікт між православною церквою і УГКЦ спробувала структуризувати А. Крохмал. Дослідниця виділила три етапи. Перший:1918–1926 рр. характеризувався наростанням конфлікту; другий: 1926–1934 рр. найбурхливіша частина спорів, яку започаткувала т.зв. "тилявська схизма"; третій:1934–1939 створення Апостольської Адміністрації Лемківщини (ААЛ) [6, s. 138]. Авторка також відзначила, що між греко–католицьким і православним духовенством протягом 1926–1939 рр. утримувалися антагонізми, але серед вірних ситуація виглядала інакше. Після насильницької хвилі конверсії у 1926–1928 рр., коли дійсно можна говорити про "релігійну війну", наступні роки принесли певне заспокоєння, а родинні зв'язки налагодили позитивні стосунки [7, s. 297].

Більше уваги польські історики приділили вивченню історії ААЛ, окремої греко–католицької адміністративної одиниці створеної у 1934 р. з деканатів перемиської єпархії, котра підпорядковувалася безпосередньо Ватикану. У дослідженнях істориків, присвячених цьому питанню, можна спостерігати дві точки зору на причини її створення і наслідки діяльності. Прихильники першої, С. Стемпень [17, s. 216], Р. Потоцький [10, s. 105], Е. Сенко [13, s. 179], притримуються думки, що ААЛ була створена з метою припинити масовий перехід греко–католиків на православ'я і завдяки цьому було припинено конверсію.

Друга група дослідників, Б. Вуйтовіч, Е. Коко, А. Крохмал, Я. Мокляк, Б. Прах, Я. Степек, не погоджуються з думкою, що ААЛ створювалася з метою припинити конверсії і що саме вона перешкодила поширенню православ'я на Лемківщині. За словами Е. Коко, метою створення ААЛ була нейтралізація впливу українського руху серед лемків [4, s. 59]. Цю думку детальніше розвинув Я. Мокляк пишучи, що ААЛ формально підпорядковувалася апостольській столиці, але фактично була використовувана в національній політиці Польщі з метою ізоляції Лемківщини від впливів Греко–католицької церкви, які йшли з Перемишля і Львова. Але дослідник зазначає, що виникнення ААЛ було не тільки справою рук уряду, але й старорусини створили для цього сприятливий ґрунт [9, s. 385]. Роль уряду у підсиленні конфлікту на релігійному ґрунті відзначили Я. Степек [14, s. 340–341] і Б. Прах [11, s. 300]. Зокрема, останній відзначив, що місцева адміністрація допомагала доставляти на села газети, в яких містилися агітаційні антиукраїнські матеріали, а агітацію за відокремлення від перемиської єпархії

проводили ті місіонери, які не досягнули успіху в популяризації православ'я [11, s. 300]. Також Б. Прах розвінчав думку, буцімто ААЛ припинила масові конверсії. За його словами, останні парафії перейшли на православ'я в 1932 р., а нова церковна одиниця мала реалізовувати наміри уряду відрізати Лемківщину від українських впливів [11, s. 311]. Детальніше на цьому питанні зупинився Б. Вуйтович. На його думку, кінець "релігійної війни" наступив близько 1934 р. і був пов'язаний з позицією самих православних священників, котрі, бачачи зріст незадоволення серед вірних, 30 травня 1933 р. прийняли резолюцію, яка наказувала припинити агітацію між людністю греко–католицького віровизнання на Лемківщині і обмежити прийом бажаючих до православної церкви. Сама ААЛ, на думку історика, додатково ускладнила релігійне життя. Більшість населення не орієнтувалася в новій ситуації, що породжувало нові поділи і ненависть [18, s. 129]. Такої ж думки дотримується А. Крохмал, котра вважає, що утворення ААЛ не принесло успіху жодній зі сторін, а хвиля масового переходу на православ'я було затримана ще до прийняття рішення про виникнення ААЛ. Дослідниця додатково звернула увагу, що внутрішній поділ лемківської людності мав не стільки релігійний вимір, а швидше був результатом протесту проти українського характеру Греко–католицької церкви [6, s. 143]. Іншу сторону проблеми поширення православ'я представив Я. Брускі. Дослідник звернув увагу на питання власності святинь, котре загальмувало процес поширення православ'я на Лемківщині і на Закарпатті [2, s. 154]. Справа в тому, що особи, які переходили від Греко–католицької до православної церкви стикалися з проблемою побудови храму, що тягло за собою додаткові фінансові витрати. Ситуацію часто ускладнював той факт, що при переході на православ'я цілої громади, вірні далі продовжували використовувати місцеві святині для релігійних практик, хоча, згідно з Конкордатом від 1925 р. усе рухоме і нерухоме майно греко-католицьких парафій належало Греко–католицькій церкві, а не місцевій громаді.

В працях істориків часто наголошується, що конфліктні ситуації іноді виникали через діяльність греко-католицького духовенства. Яку роль відіграли греко–католицькі священики на Лемківщині спробував дослідити П. Пшибильський. Згідно з його твердженнями, на Лемківщині, за винятком учителів та нечисельної інтелігенції, яка жила переважно в містах, греко–католицькі священики були головними пропагандистами української думки серед лемків [12, s. 62]. Більшість з них підтримувала ідею єдності церкви на національній основі. Проти виступала мала група священиків, що походила зі старих священичих родів, пов'язана з лідерами староруського руху. Ці священики виступили за деполітизацію церкви і створення окремої єпархії. Польська сторона бачила в цьому процесі можливість ізолювати лемків від українців і подальшої їх полонізації, що й почалося з 1935 р. [12, s. 75–76].

Багато польських дослідників виводять причини виникнення ААЛ з швидкого поширення православ'я. На противагу їм, П. Пшибильський, пов'язує справу виникнення ААЛ з конфліктом між українцями і старорусинами в УГКЦ. Особливо в другій половині 1932 р. після загострення конфлікту появилися тенденції до звільнення лемків від інституцій, котрі пропагували українські впливи [12, s. 76]. До ААЛ були включені деканати, де більшість становили нелемківські парафії, як наприклад Буковский, натомість поза її територією залишився Липківський деканат, де жило 13 тис. греко–католицьких вірних. На підставі цього, П. Пшибильський робить висновок про те, що в планах уряду, при творенні ААЛ, не було задоволення релігійних потреб лемків. На першому місці був намір

відгородити населення з низькою національною свідомістю від українських впливів [12, s. 79].

Ґрунтовну монографію присвятив ААЛ Е. Сенко. Дослідник детально висвітлив процес виникнення ААЛ, дав загальну характеристику кліру і основні напрямки його діяльності. Автор відстоює позицію про вимушеність створення ААЛ з метою припинити поширення православ'я і "українського націоналістичного руху" [13, s. 181]. Для припинення наростання конфлікту, в ААЛ було прийнято рішення про виселення проукраїнських священиків з Лемківщини на територію перемиської єпархії. Е. Сенко звернула увагу, що політика переселення проукраїнських священиків не завжди була пов'язана з проблемою конфліктності між населенням і греко–католицьким духовенством, яка призводила до переходу вірних на православ'я. Зокрема, дослідник наводить приклади, коли проти переселення проукраїнського греко–католицького священика виступала місцева громада. За його словами, діяльність священиків не завжди була політичною, а часто виникала з їх почуття національної самосвідомості [13, s. 133–134]. Цей приклад ще раз свідчить, що на меті ААЛ була боротьба з українським рухом.

Підсумовуючи вище сказане, варто відзначити, що сучасна польська історіографія робить наголос на відмінності релігійних процесів на Лемківщині від інших територій заселених українцями. Окремі аспекти релігійного життя лемків знайшли своє неоднозначне висвітлення в наукових дослідженнях. Історики по різному інтерпретують досліджувані події беручи за основу той чи інший детермінуючий чинник. Таким чином, можна виокремити дві точки зору. З одного боку, дослідники намагаються розглядати зміни в церковно–релігійному житті в рамках міжконфесійних стосунків. Натомість, з іншої сторони говориться, що досліджувані події мали глибше підґрунтя і були складовою політичних процесів та вирішення національного питання в Польщі. У такому випадку слід вважати, що релігійні процеси на Лемківщині, у міжвоєнний період, були зумовлені цілою низкою факторів, кожен з яких здійснював свій вплив.

Вартим уваги і подальших наукових пошуків є питання впливу релігії на формування національної, чи етнічної самосвідомості лемків. Тобто, слід з'ясувати наскільки вибір конфесії був пов'язаний з релігією, а наскільки з традицією. Розгляд даної проблеми під таким кутом зору є актуальним, якщо врахувати, що церква в міжвоєнний період грала важливу роль у формуванні національної тотожності.

Список використаних джерел

1. Линкевич О. Польско–украинские отношения межвоенного периода в современной польской историографии / О. Линкевич // Белоруссия и Украина: История и культура. Ежегодник 2005/2006 / гол. ред. Б. Н. Флоря. – М. : Индрик, 2008. – С. 360–386.

2. Bruski J. Zakarpaciea Łemkowszczyzna. Podłożeirozwójruchu prawosławnego wokresie między wojennym / J. Bruski // Łemkowiei Łemkoznawstwo w Polsce. – T. V. / pod red. A. Zięby. – Kraków : Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1997. – S. 146–159.

3. Bruski J. Nowe publikacje łemkoznawcze / J. Bruski // Języki Obce w Szkole. – 2001. – nr. 6. Specjalny (Nauczanie języków mniejszości narodowych i etnicznych). – S. 270–273.

4. Koko E. Metropolita Andrzej Szeptycki a państwo polskie w latach 1918–1939 / E. Koko // Metropolita Andrzej Szeptycki. Materiały z sesji naukowej / pod red. T. Stegnera. – Ostaszewo Gd. : Wydaw "Stepan design", 1995. – S. 55–69.

5. Koko E. Polska historiografia po 1989 roku o relacjach polsko–ukraińskich w latach 1918–1939 / E. Koko // Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku / pod red. P. Kosiewskiego i G. Motyki ; Forum Europy Środkowo–Wschodniej, Fundacja im. Stefana Batorego. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2000. – S. 132–145.

6. Krochmal A. Specyfika stosunków wyznaniowych na Łemkowszczyźnie w XX w. / A. Krochmal // Łemkowie i Łemkoznawstwo w Polsce. – T. V. / pod red. A. Zięby. – Kraków : Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1997. – S. 135–143.

7. Krochmal A. Stosunki między grekokatolikami i prawosławnymi na Łemkowszczyźnie w latach 1918–1939 / A. Krochmal // Łemkowie w historii i kulturze Karpat / pod red. J.Czajkowskiego. – Sanok : MITEL, 1995. – Cz. I. – S. 285–297.

8. Moklak J. Kształtowanie się struktury Kościoła prawosławnego na Łemkowszczyźnie w Drugiej Rzeczypospolitej / J. Moklak // Przez dwa stulecia: XIX i XX w. Studia historyczne ofiarowane prof. Wacławowi Felczakowi. – Kraków : Wydawnictwo ITKM, 1993. – S. 51–77.

9. Moklak J. Ukrajińske Nacionalno Demokratyczne Objednannia (UNDO) i Ukraińska Reprezentacja Parlamentarna (URP) wobec polityki rządowej na Łemkowszczyźnie / J. Moklak // Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – 1996–1997. – T. V–VI. – S. 379–395.

10. Potocki R. Wokół sporów religijnych na Łemkowszczyźnie w latach 1926–1939 / R. Potocki // Biuletyn Ukrainoznawczy. – 2000. – nr. 6. – S. 99–111.

11. Prach B. Apostolska Administracja Łemkowszczyzny / B. Prach // Łemkowie w historii i kulturze Karpat / pod red. J. Czajkowskiego. – Rzeszów, 1995. – Cz. I. – S. 299–311.

12. Przybylski P. Rola duchowieństwa greckokatolickiego w kształtowaniu się opcji narodowych wśród Łemków w latach 1918–1947 / P. Przybylski. – Toruń : Wydawnictwo MADO, 2006. – 2006. – 294 s.

13. Senko E. Administracja Apostolska Łemkowszczyzny (1934–1947). Nieznane losy Łemków w Polsce / E. Senko. – Nowy Sącz : ALT, 2007. – 227 s.

14. Stepek J. Akcja polska na Łemkowszczyźnie / J. Stepek // Problemy Ukraińców w Polsce po wysiedleńczej akcji "Wisła" 1947 roku / pod red. W. Mokrego. – Kraków : Wydawnictwo "Szwajpolt Fiol", 1997. – S. 340–344.

15. Stępień S. Główne nurty życia religijnego społeczności ukraińskiej w Drugiej Rzeczypospolitej / S. Stępień // Slavia Orientalis. – 1990. – nr. 1/2. – S. 113–125.

16. Stępień S. Obrządki wschodnie Kościoła katolickiego / S. Stępień // Kościół katolicki w Polsce 1918–1990. – Warszawa, 1991. – S. 57–74.

17. Stępień S. Życie religijne społeczności ukraińskiej w II Rzeczypospolitej / S. Stępień // Polska–Ukraina. 1000 lat sąsiedztwa / pod red. S. Stępnia. – 1990. – Tom 1. Studia z dziejów chrześcijaństwa na pograniczu etnicznym. – S. 207–229.

18. Wójtowicz B. Życie religijne grekokatolików na Łemkowszczyźnie w XX wieku / B. Wótowicz // Slawia Orientalis. – 1990. – T. XXXIX. – nr. 1–2. – S. 127–131.

19. Zięba A. Łemkowie i Łemkowszczyzna w historiografii polskiej / A. Zięba // Łemkowie i łemkoznawstwo w Polsce / pod red. A. Zięby. – Kraków : PAU, 1997. – S. 31–43. – (Prace Komisji Wschodnioeuropejskiej / Polska Akademia Umiejętności; T. 5).

Автор: Гава П. М

Джерело: Науковий Вісник УАН «Гілея». – К., 2014. – Вип. 84. –ст.5-8

ОГОЛОШЕННЯ ТА АНОНСИ

1. Маланка-2015 в Канаді

Як і минулого року, коли ввесь дохід з Маланки ($6,000.00) було передано на підтримку Євромайдану в Україні і на Український Народний Дім в Перемишлі, так і цього разу також, Об'єднання Лемків Канади вирішило ввесь дохід з "Маланки 2015" передати на "Проект Ангели Хоронителі України" на підтримку реабілітаційного центру оздоровлення вояків-інвалідів, поранених учасників АТО, створений Ліґою Українок Канади www.lucw.ca .

Прошу підтримати цю благодійну акцію Вашою присутністю.

2.Маланка Надія в Торонто

Лемківська Фундація та **Об'єднання «Закерзоння»**
запрошують на новорічну Маланку за участю зірки української естради, голосу Львівського Євромайдану Софії Федини та музичного гурту «Надія» з Любіна!

коли: 17-го січня 2015 р. о 6 год. вечора
де: le jardin banquet hall
8440 highway 27, woodbridge, on l4l 1a5
ціна: $140 від особи

що (у ціні квитка):

- чудова забава до 2-ї год. ранку
- виступ Софії Федини
- спільні співанки
- 3-разове харчування
- алькоголь без обмежень до 1-ї ночі
- шампанське опівночі

квитки:
Марійка (905.624.3243)
Аня (647.273.8348)
Стефан (416.473.2724)

Прибуток призначається на благодійні цілі в т.ч. на допомогув дітям , чиї батьки потерпіли в обороні України!

3. Йорданське Водосвяття

Водосвяття відправить о. Митрофорний Протоієрей Роман Ґаладза, парох церкви Св. Пророка Іллії в Брамптоні.

Квитки $30 від особи, діти до трьох рочків безплатно, діти від 4 – 12 років $15.

Кожна дитина до 12 років отримає дарунок

МИ ПАМ'ЯТАЄМО

У листопаді народилися:

1 листопада Дмитро БЕДЗИК (1898-1982)

2 листопада Михайло ШМАЙДА (1920)

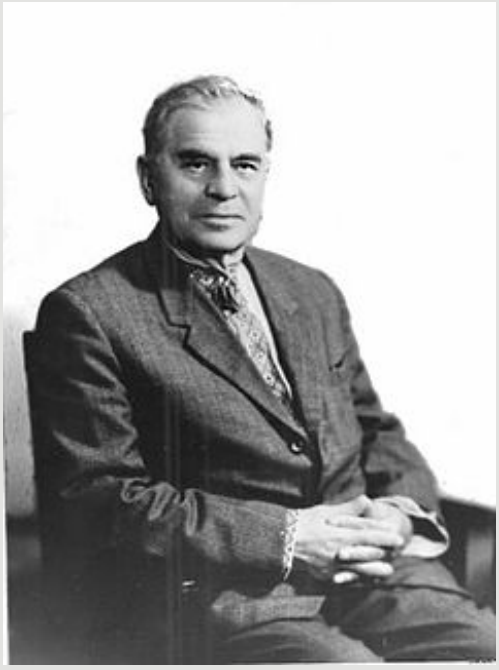
8 листопада Йосиф СЕМБРАТОВИЧ (1821-1900)

11 листопада Степан ДЗЮБИНА (1913)

16 листопада Михайло ДУДРА (1912-1982)

26 листопада Іван МЕРДАК (1933-2007)

* * *

1 листопада 1898 року у с.Вільхівці Сяніцького повіту (тепер – Республіка Польща) народився **Дмитро БЕДЗИК** (1898-1982) – український письменник. Член Спілки письменників України.

Народився у бідній селянській родині. Навчався в гімназії Бучача (або ремісничо-будівничій школі при монастирі оо. Василіян). У 1915 р. при відступі російських військ з Галичини разом з ешелоном біженців потрапив до Росії, назавжди розлучившись з рідною домівкою. У 1919 р. закінчив Гнідинське сільсько-господарське училище, у 1926 р. - філологічний факультет Харківського інституту народної освіти. Працював агрономом, учителем, журналістом.

У роки німецько-радянської війни був спеціальним кореспондентом газети «Радянська Україна», з 1944 р. - директор Корсунь-Шевченківського музею військової слави.

Друкуватися почав з 1924 року. У творах передвоєнного періоду «Люди! Чуєте?» (1924), «Шахтарі» (1924), «Крик землі», «Хто кого» (1927), «Арсенальці» зображено пафос революції, класову боротьбу в Україні в перші роки Радянської влади. Учинкам радянських людей у війні присвячено роман «Дніпро горить». Великі зрушення в колгоспному селі, трудові будні українських селян, їх духовне зростання показано в романі «Хлібороби».

Автор оповідань «До сонця» (1926), «Уланський горець» (1932), «Кров за кров» (1941), «Корсунь-Шевченківське побоїще» (1944), «Плем'я нескоримих» (1949), романів і повістей «Студені води» (1930, 1968), «У творчі будні» (1931), «Дніпро горить» (1948), «Оповідання про Олега Кошового» (1950), «Серце мого друга» (1964), трилогії «Украдені гори», «Сполох» (1983).

Значну увагу присвятив рідній Лемківщині. У 1971 р. відвідав Бучач, Монастириська, Тернопіль, село Велеснів, збираючи матеріяли для написання трилогії «Украдені гори»: перший том «Украдені гори» (1969) - про події перед Першою світовою війною та на початку війни, другий «Підземні громи» (1971) - про події 1915-1917 рр., що відбувалися одночасно і на Лемківщині, і на Східній Україні і третій «За хмарами зорі» (1972) - про події 1917-1919 рр. на Лемківщині, в Києві, Петрограді.

Жив у Києві, де помер і похований 27 листопада 1982 року.

* * *

2 листопада 1920 року у с. Красний Брід Межилабірського округу (тепер – Республіка Словаччина) народився **Михайло ШМАЙДА** (1920) – сучасний українсько-словацький письменник, фольклорист, публіцист, громадський діяч. Член Спілки українських письменників Словаччини.

Початкову освіту здобув у рідному селі, потім 7 класів закінчив у Межилабірцях. Далі навчався на курсах агрономів.

Самостійно займався вивченням рідного краю. Працював у Музеї української культури в Красному Броді. Друкуватися почав у 1948 р. в журналах «Дружно вперед», «Дукля». Вивчав і записував фольклор лемків.

Автор ґрунтовного дослідження з етнографії «Іщі вам вінчую» із підзаголовком «Календарна обрядовість русинів-українців Чехословаччини».

Автор трилогії «Лемки» (1965), романів «Тріщать криги» (1958), «Лелеки», «Розʼїзди», повісті «Паразити» (1953), збірки оповідань «В'язка ключів» (1956), збірка новел «Ебенова шкатулка», праці «З народної пам'яті» (Пряшів, 1969), багатьох статей.

* * *

8 листопада 1821 року у Криниці на Західній Лемківщині (тепер - Республіка Польща) народився **Йосиф СЕМБРАТОВИЧ** (1821-1900) - єпископ Української Греко-Католицької Церкви, Митрополит Галицький та Архиєпископ Львівський - предстоятель Української Греко-Католицької Церкви. Дядько Сильвестра Сембратовича.

Народився в місті Криниця у шляхетній священичій родині. Закінчив богословські студії у Віденському університеті. У 1845 р. був висвячений на священика під іменем о.Йосифа і був прийнятий до найвищого богословського закладу – Августинеуму у Римі.

У 1845 році був висвячений на священника. З 1850 року був префектом Львівської духовної семінарії. З 1852 - віце-ректор Греко-католицької семінарії у Відні. З 1861 - професор Святого Письма

у Львівському університеті. З 1865 року святитель питомців грецького обряду в Римі, єпископ назіянзенський.

У 1867-1872 роках суфраган перемиського єпископа Полянського Томи. З 1867 р. - адміністратор Перемиської єпархії. 18 травня 1870 року обраний митрополитом Галицьким і предстоятелем УГКЦ.

Йосиф Сембратович зберігав традиції і привілеї Греко-католицької церкви, але не панував над складною політичною ситуацією вГаличині. Заходи Сембратовича проти пияцтва, яке ширилося серед українського селянства, не подобалися польським дідичам, бо позбавляли їх чималих прибутків. Через польські інтриґи проти Сембратовича на цісарському дворі, поширення москвофільства, яке підтримувала частина вищого галицького духовенства, протестами греко-католицького духовенства проти реформування чернечого ордену Василіян єзуїтами і перехід священиків Івана Наумовича та інших на православ'я, на домагання цісаря Франца Йозефа I, Сембратович 11 листопада 1882 року залишив митрополію і виїхав до Риму, де відстоював справи Греко-католицької церкви.

З 1882 року Сембратович проживав у Римі, де отримав титули ткедозіопольського архиєпископа, графа римського та інші, мав посади радника Конґреґації пропаганди віри, голови комісії ревізії церковних книг.

Помер митрополит Йосиф Сембратович 23 жовтня 1900 року у Римі, де був похований на цвинтарі Кампо Верамо, а у 1973 перепохований у крипті храму св. Софії у Римі.

* * *

16 листопада 1912 року у м.Джерсі Сіті (США) народився **Михайло ДУДРА** (1912-1982) – українсько-американський учений економіст, суспільний діяч, дійсний член НТШ, член-кореспондент Українського католицького університету в Римі. Автор і редактор численних наукових праць з питань політичної економії.

Малим хлопцем повернувся з родиною до Лемківщини. Після народної школи закінчив у 1932 р. Українську гімназію в Перемишлі і вступив до Львівського університету. Ще під час студій працював у Лемківській секції при «Просвіті». У 1934 р. вигнаний з Польщі.

У 1942 р. закінчив у Європі студії і здобув звання доктора прав і суспільних наук в Українському Вільному університеті та доктора політичної економії в Карловому університеті в Празі (1945).

1947–1949 Доцент Української Високої Економічної Школи в Мюнхені.

Після війни повернувся до США і присвятив себе університетській праці як професор економії. З 1949 був довголітнім викладачем коледжів, досліджував аґрарну політику в США і оплату праці робітників, писав нариси історії економічних доктрин англійською мовою.

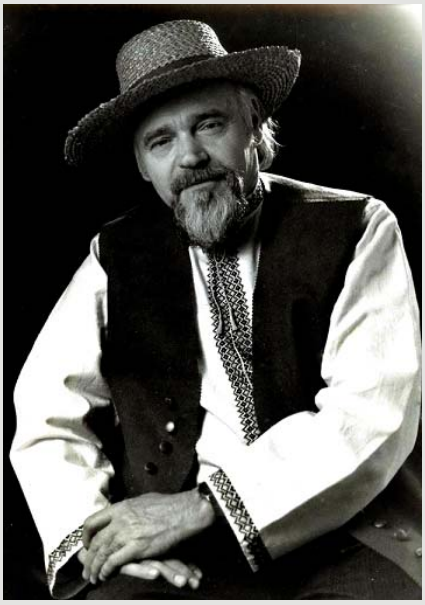
У 1961 р. в університеті Сент-Френсіс в Лоретто започаткував промислову школу, якою керував 20 років. У 1971 р. від Департаменту праці США отримав звання заслуженого професора, а в 1982 р. - почесний докторат. В університеті, де Михайло Дудра був першим директором програми «Зв'язки з промисловістю» до

сьогоднішнього дня існує «Стипендія Михайла Дудри» (Dr. Michael Dudra Memorial Endowment Scholarship), заснована у 1986 році вдовою, Дарією Дудрою.

У період проживання у США Михайло Дудра розгорнув активну роботу серед лемківської еміграції, став членом-співорганізатором Організації Оборони Лемківщини (ООЛ). У 1934-1937 роках був редактором «Лемківського дзвону» в Нью-Йорку. У 1935 році з його ініціативи було засноване Третє відділлення ООЛ в місті Пасайк. Відвідуючи лемківські громади в США і Канаді, виголосив сотні доповідей, допомагав у створенні відділів ООЛ.

Помер 31 жовтня 1982 року, похований у м.Лоретто (США).

* * *

26 листопада 1933 року у с.Райське на Східній Лемківщині (тепер – Республіка Польща) народився **Іван МЕРДАК** (1933-2007) – український скульптор.

Народився у родині сільського коваля. З дитинства ліпив з глини і вирізав з дерева фігурки різних звірів.

У 1946 році разом з сім'єю виселений до Радянської України у с. Королівка Борщівського району Тернопільської області.

У 1953-1955 роках навчався у Чернівецькому художньо-ремісничому училищі. Тут виконав жанрову скульптуру «Брат за брата», яка експонувалася в Чернівцях, Москві та Монреалі.

З 1965 р. жив у Тернополі, працював художником обласного виробничо-художнього комбінату. Спочатку творив у техніці тонованого гіпсу, а з 1972 р. займався різьбою по дереву і коренепластикою, звернувшись до народних лемківських традицій.

Основні твори: портрети історичних діячів - «Нестор Літописець», «Ярослав Мудрий», «Данило Галицький»; народні герої - «Захар Беркут», «Устим Кармелюк», «Олекса Довбуш»; класики української літератури - «Тарас Шевченко», «Леся Українка», «Іван Вишенський»; поетично-фольклорні образи персонажів «Лісової пісні» Лесі Українки та ін. Значну увагу надає лемківській тематиці «Старий лемко», «Рідна оселя», «Лемківські вечорниці», «Лемкиня».

Низка робіт І. Мердака зберігається в музеях і приватних збірках Учасник більш ніж 25-ти виставок. 21 липня 1989 р. удостоєний звання «Заслужений майстер народної творчості України».

У 2002 році скульптор разом із сім'єю переїхав до Херсона. Помер Іван Мердак 27 травня 2007 р. після важкої хвороби, похований у Херсоні.

Підготував: Тарас Радь